

BLEIBURŠKI POKOLJ - HRVATSKI HOLOKAUST

KRIŽNI PUTOVI - PUTOVI SMRTI HRVATSKOG NARODA (1945. - 15. svibnja 2002.)

Možeš me ubiti, rodit će se novi i bit će sve zapisano.

(Časlav Miloš, poljski Nobelovac)

U v o d

Bleiburška tragedija, bolje reći Bleiburški pokolj - holokaust dogodio se nakon završetka Drugog svjetskog rata. I nakon 57 godine teško je i bolno pisati o tom pokolju hrvatskog naroda. Opraštati je ljudskim, žrtvovati se je ljudski, patiti je ljudski, ali i pamtiti je ljudski. Bleiburg je austrijski gradić uz slovensku granicu, kod kojega je od 15. svibnja 1945., nakon predaje od oko pola milijuna hrvatskih civila i razoružanih vojnika odigrao prvi čin hrvatske nacionalne tragedije nakon Drugog svjetskog rata. Tu je ubijeno četrdesetak Hrvata.

Iz njega su krenule kolone zarobljenih civila i vojnika na stravične marševe smrti. Njihova muka bila je strašna. Hodali su posrćući i padajući, ali su se opet ustajali. Padali su na zemlju pod udarcima silnika - baš kao Isus na svome križnom putu. Naime, naoružani i razoružani krenuli su iz Bleiburga na križne putove, u smrt, bez suđenja i ikakvih dokaza proziv njih. Stoga Bleiburg za Hrvate nije samo austrijski toponim već traumatsko mjesto povijesnog pamćenja nacije, o kojemu je, do rušenja Berlinskog zida, u hrvatskoj javnosti vladala posvemašnja šutnja.

Pod pojmom Križnog puta hrvatskog naroda podrazumijeva se smjer kojim se vraćao hrvatski narod od Bleiburga do mjesta ubojstva i pokopa - koji se događao negdje na području bivše Jugoslavije. Bleiburško polje je pojam jednog velikog zločina, a mjesto zločina je i nešto dalje - Slovenija i skoro čitava Jugoslavija Križni put ili Put smrti hrvatskog naroda godine 1945. u hrvatskoj je povijesti, reče prof. dr. Anđelko Mijatović, po značenju jedan od najpresudnijih događaja, po zbivanjima jedan od najdramatičnijih i najpotresnijih, a posljedica po Hrvate spada među najteža stradanja.

Konkretno, pod tim povijesnim pojmom podrazumijevaju se zbivanja nastala pri koncu Drugoga svjetskog rata, u svibnju 1945., kad su hrvatske političke i državne institucije i oružane snage Nezavisne Države Hrvatske, sa stotinama tisuća civila, napustile domovinu i kroz Sloveniju krenule u smjeru Austrije, prema postrojbama zapadnih saveznika da bi se njima tamo predali, nadajući se zaštiti pred nadirućim postrojbama partizanske (komunističko-četničke) Jugoslavenske armije i njihovim zločinima. U Sloveniji i na slovensko austrijskoj granici to se hrvatsko mnoštvo, daleko od domovine, bez živežnih namirnica i vojne opskrbe te s velikim brojem ranjenika i bez jedinstvenoga zapovjedništva, prepušteno samo sebi, našlo opkoljeno postrojbama partizanske Jugoslavenske armije, bugarske armije i zapadno savezničkih postrojbi. Mnogi su, probijajući se kroz Sloveniju, izginuli, zarobljeni i prisiljeni na predaju, dok je glavnina pripadnika Hrvatskih oružanih snaga i civilnoga pučanstva 15. svibnja 1945. na polju pred austrijskim gradićem Bleiburgom, posredništvom zapadnih saveznika, prisiljena na predaju, a potom prepuštena na milost i nemilost partizanskim jugoslavenskim postrojbama. I dobar dio onih koji su uspjeli izbjeći zaokruživanju i zarobljavanju jugoslavenskih partizana i probiti se u Korušku, u Austriji, gdje su se predali zapadnim saveznicima, bili su ubrzo izručeni jugoslavenskim partizanima. Svi su oni, svrstani u zarobljeničke kolone, usmjereni u unutrašnjost komunističke "demokratske" Federativne Republike Jugoslavije, da bi odmah u Sloveniji bili izloženi pljačkanju i najokrutnijem likvidiranju, o čemu svjedoče brojna stratišta od Maribora do Kočevja. Preživjeli su usmjereni dalje kroz Hrvatsku u većini prema istočnim i južnim jugoslavenskim područjima - čak do Bitole, ali i prema Banovini. To stradavanje nastavljeno je kroz druge oblike i nakon 1948., sve do stvaranja slobodne i suverene hrvatske države.[1]

Padom komunizma i polaganjem temelja demokraciji 1990. godine hrvatski holokaust počinje se

slobodno istraživati i komemorirati. Potom su uslijedili znanstveni skupovi, zbornici, studije, znanstvene knjige i pojedinačna svjedočanstva. Iz godine u godinu sve više se komemorira spomenuti masakr. Tako se dogodilo i svibnja 1999. Premda su kroz posljednjih devet godina brojne činjenice o zarobljenih hrvatskih vojnika i civila upoznate, ipak su još mnogi dokumenti, primjerice u londonskim, washingtonskim, beogradskim i ruskim arhivima, nedostupni javnosti. I u demokratskoj Hrvatskoj ima prijedloga da se zabrani znanstveno istraživanje toga dijela hrvatske povijesti. Za hrvatski narod bilo bi pogubno ne istraživati sve uzroke i posljedice događaja koji su prethodili Bleiburgu. I ove godine potrebno je reći da većini hrvatskoga naroda 1941. kao ni 1945. godine nije bilo ni do crnoga fašizma, ni do crvenog komunizma. Većina Hrvata silno je željela da Hrvatska bude neovisna i demokratska država, ali malobrojni je hrvatski narod u sudaru tih ideologija doživio najveću tragediju u svojoj novijoj povijesti. O toj tragediji želim nešto više saznati i napisati na temelju već objavljenih knjiga i izrađenih studija. Slijedeće stranice su samo pokušaj komemoriranja i upozorenje na upletenost raznih čimbenika u hrvatski Holokaust.

Napisao sam ovo iz ljubavi prema Hrvatskoj i hrvatskom narodu koji se mora obnoviti. Ne stidim se ni sada ni nikada ni Hrvata ni Hrvatske, ni Nezavisne Države Hrvatske, iako ne odobravam dio pogrešaka, napose onih koje su se dale svakako izbjeći. Svjesan sam kad se o kompleksnim događajima suviše kratko piše, već u samoj toj kratkoći je nepravda, ali ovo je upozorenje da se o ovoj temi treba češće, opširnije i boje sve opisati. Nemoguće je ukratko prikazati sva ta stradanja zarobljenoga hrvatskoga naroda i nemoguće je opisati sve domišljatosti velikosrpsko-komunističkog moloha u najnemilosrdnijoj i najmonstruoznijoj likvidaciji razoružanoga hrvatskog pučanstva, pljački i otimačini hrvatske imovine. Bleiburška tragedija i Križni putovi ne sastoje se samo u brojevima - to je tek jedna komponenta, koja će vremenom izaći na vidjelo. Priče preživjelih žrtava se iz dana u dan sve više doznaju, ali ono što mene zanima je odnos Tita i Engleske, odnosno pregovori između njih koji su bili državna tajna. Taj bitni aspekt bleiburške tragedije ostaje i dalje neotkriven.

1. Povijesne okolnosti

Jugoslavija je za hrvatski narod bila tamnica. Njezini zidovi su se rušili. Istina, rušili su ih Nijemci i Talijani. I Hrvati su im u tome pomagali. Samo zato da bi mogli doći do slobode. Istina, dolazilo je kadkada i do trzavica (austrijsko pitanje, hrvatski problem...). Znale su one biti kadkada i vrlo teške, ali to ipak nije dovelo do jačih političko-vojničkih komplikacija. Hrvatski je narod htio svoju državu. On je stoljećima, a posebno onih dvadeset godina života u Jugoslaviji, radio, borio se i živio u iščekivanju onoga časa kad će stresti sa sebe okove ropstva i slobodno odahnuti u svojoj vlastitoj obnovljenoj državi. Redovitim putem i normalnom političkom evolucijom nije mu to uspjelo. Na izborima u prosincu 1938. Hrvati su još jednom jasno manifestirali nepokolebivu volju da prekinu sa Srbijom i obnove svoju vlastitu državu. U Jugoslaviji je dr. Vlatko Maček započeo pregovore s beogradskom vladom u pravcu sporazuma. To konvenira Italiji i ona sugerira Beogradu, da "ubrza poslove sa Zagrebom, jer svaki gubitak vremena može biti sudbonosan" [2]. Ali i tu je prevaren. Došao je rat s Jugoslavijom.

Dr. Ante Pavelić radio je na ostvarenju hrvatskih težnja. Ciano ga je predstavio riječima: "To je čovjek, odlučan i miran, koji zna kamo ide i koji se u ostvarivanju svojih ciljeva ne boji odgovornosti". Pavelić je, poslužit ću se riječima Dragutina Kambera, bio junak dana, novi i jedini program, ostvaritelj davnih želja, nada i jamstvo budućih dana, osvjetnik mučeničke prošlosti, izraz sadašnjosti, neoporeciv zajednički autoritet, gotovo mitsko biće, najveći Hrvat svijete vjekova, najdraže i najpoštovanije biće, pored kojega su izbljedili Tomislavi, Zrinski, Frankopani, Starčevići, Radići... kao što zvijezde izbljede pred suncem, koje navješćuju i koje za njima dolazi. [3] To je njegova značajka, značajka čovjeka revolucionara, koji je mirno i odlučno krenuo svojim putem, putem punih zasjeda, k cilju koji se zove: Slobodna i Nezavisna Država Hrvatska.

U Nezavisnu Državu Hrvatsku Hercegovina je ušla 10. travnja 1941. Na području Lijepe naše, na tom blagoslovljenom i bogatom i neizrecivo lijepom prostoru mogao je sada u punom poletu da se nađe i izivljuje hrvatski stvaralački duh. Ni najsmionije sanjarije, ni najbujnije slike mašte nisu se

više vezale lancima prijašnje krute realnosti. Sličnu radost je valjda osjetio samo još Adam kad ga je Bog stvorio pa ga pustio u zemaljski raj i dao mu na znanje: 'Sve je ovo tvoje, pokaži šta znaš?' S najvećim veseljem Hrvati u Hercegovini su dočekali državu Hrvatsku. Tada je uspostavljena i Hrvatska vojska "Domobran". Hrvatski mladići iz Hercegovine masovno su pohrlili u hrvatsku vojsku kako bi branili Državu kao svoju glavu. Svi su ti momci bili nepismeni ili su imali koji razred osnovne škole, a mali je broj imao nešto bolje obuču. Već dan kasnije (11. travnja 1941.) četnici su počeli harati i ubijati hrvatsko pučanstvo na području Čapljine i Mostara.[4] Na 12. travnja bio je jače bombardiran Mostar i to grad u 4 sata poslijepodne. Oštećena je franjevačka crkva. Isti dan četnička vojska dobivši pojačanje preuzimlje, odnosno otimlje vlast slabo organiziranim seljacima koji su držali red u gradu Mostaru. Oko grada se vode ogorčene borbe s četnicima. Zapaljeno je oko 60 kuća u okolici Mostara. Također u Ilićima je uhvaćen dr. fra Leo Petrović koga su mučili i mislili ubiti. Kada su ga naumili strijeljati, on se okrenuo i muški im odgovorio: "Ja sam nevin" oni su odmah stali i tamo mu je bio spašen život. Dana 13., 14. i 15. travnja četnici su se okomili na Čapljinu. Nekoliko ustaških i domobranskih jedinica bez odgovarajućeg i dovoljnog oružja, nisu bile u stanju suprotstaviti se situaciji. Hrvatska nije mogla okupiti sve svoje građane i svaki komadić zemlje. Od dva zla trebalo je birati manje. Odluka je pala na dogovore, a narod je svojom borbom i svojim doprinosom u krvi dao najsajjniji dokaz, da radije živi u svojoj suverenoj državi, pa makar i osakaćenoj, nego pod tuđinskom vlašću.

2. Srpski planovi

Ostvarivanje četničkog genocida nad Hrvatima i muslimanima, po planovima četničkih vođa i zapovjednika, započelo je odmah iza njihovog donošenja i trajalo sve do kraja rata. Njihov opseg je ovisio od četničkih, prije svega vojnih, mogućnosti, rasporedu i jačini suparničkih tabora na dotičnom području.

I. Genocid predstavlja najteži međunarodni zločin koji obuhvaća djela učinjena s namjerom da se potpuno ili djelomično unište narodne, etničke, rasne ili vjerske skupine ljudi. Taj pojam je u novije vrijeme dopunjen novim međunarodnim dokumentima. Sve te zemlje potpisnice obvezne su raditi na njegovom sprječavanju, a ukoliko do njega ipak dođe, i na kažnjavanju njegovih izvršitelja, bez obzira na vrijeme, jer ti zločini ne zastarijevaju.

II. Od svog osnutka g. 1902. četništvo je gotovo isključivo instrument nacionalističke i ekspanzionističke politike Srbije, pa tako i u Kraljevini Jugoslaviji (1918.-1941.). Tada ono pokraj vojske i policije, predstavlja jedno od sredstava obračuna s političkim protivnicima, a za očuvanje centralističkoga velikosrpskog političkog sustava, s kraljem na čelu, grubom silom i terorom. Zato je do početka rata g. 1941. osnovano i djelovalo, oko 300 u Bosni i Hercegovini i oko 200 u Hrvatskoj, različitih četničkih udruženja te brojnih organizacija sličnog programa u kojima su četnici djelovali a koja su se isticala terorom i okrutnošću te ubojstvima mnogih Hrvata, katolika i muslimana. Kroz ta udruženja velikosrpska politika je ostvarivala svoj cilj. Zato su pokrenuti pokret "Srbi na okup" s ciljem da se ostalih šest banovina (Vrbaska, Drinska, Dunavska, Moravska, Vardarska i Zetska) spoje u jednu upravnu cjelinu pod nazivom "Srpske zemlje". U njihov sastav bi, po njima, ušli i svi oni dijelovi Banovine Hrvatske u kojima srpsko pučanstvo ima većinu, kao i ona za koja Srbi smatraju da im iz geostrateških i političkih razloga trebaju pripasti, poduzimajući pripreme za otpor (npr. u Kninu), što je još više zaoštravalo međunacionalne odnose. Taj program stvaranja "Velike Srbije" na račun hrvatskih povijesnih teritorija (ali i drugih) ostat će trajno opredjeljenje velikosrpskih i četničkih političkih ekspanzionističkih krugova otada te tijekom Drugoga svjetskoga rata sve do naših dana i biti glavni uzrok njihovog genocida nad Hrvatima i Muslimanima i ostalim nesrbima. Zato se ovaj predratni period i događanja u njemu na području bivše Kraljevine Jugoslavije nikako ne smiju zanemariti.

U programu četničkog pokreta tijekom i po završetku rata, što ga je u rujnu 1941. dostavio jugoslavenskoj kraljevskoj vladi Draža Mihailović, vođa pokreta, a koji je vlada prihvatila, nadopunjuje se Moljevićev projekt i uz ostalo se kaže:

"a)... Pripremati se da bi u danima sloma mogli izvršiti ove akcije...

- b) omeđiti 'de facto' srpske zemlje i učiniti da u njima ostane samo srpski živalj.
- v) posebno imati u vidu brzo i radikalno čišćenje gradova i njihovo popunjavanje svježim srpskim elementom.
- g) izraditi plan za čišćenje ili pomeranje seoskog stanovništva sa ciljem homogenosti srpske državne zajednice.
- d) u srpskoj jedinici kao naročito težak problem uzeti pitanje muslimana i po mogućnosti rešiti ga u ovoj fazi...".

U "Instrukciji" od 20. XII. 1941. o organizaciji, ciljevima i uporabi četničkih postrojbi D. Mihailović, koji je unaprijeđen u čin generala i ubrzo će postati ministrom vojske emigrantske vlade, otklanja sve dvojbe. Po njemu cilj borbe četničkog pokreta na čelu s kraljem Petrom je i:

"... Stvoriti veliku Jugoslaviju i u njoj veliku Srbiju, etnički čistu i u granicama predratne Srbije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Srema, Banata i Bačke..."

"... Čišćenje državne teritorije od svih narodnih manjina i nacionalnih elemenata..."

"... Stvoriti neposredno zajedničke granice između Srbije i Crne Gore, kao i između Srbije i Slovenačke, čišćenjem Sandžaka od muslimanskog življa, a Bosne i Hercegovine od muslimanskog i katoličkog življa..."

Uz to je kažnjavanje svih "ustaša i muslimana" i krivaca "za našu aprilsku katastrofu" 1941., što su opet poglavito Hrvati i muslimani, te naseljavanje Crnogoraca u očišćena područja, a za osiguranje svega toga potrebno je osnivanje jednog "političkog tela". Kako se to prenosilo i obrazlagalo na terenu pokazuje i pismo zapovjednika Ozrenskog četničkog korpusa upućeno 13. II. 1943. zapovjedniku Zeničkog vojno-četničkog odreda. Tu se uz iznošenje ciljeva četničkog poretka prema Dražinoj "Instrukciji" kaže i sljedeće: "... Možda tebi i tvojim borcima izgledaju ovi ciljevi veliki i neizvedivi. Setite se velike borbe za oslobođenje pod vodstvom velikog vožda Karađorđa. Srbija je bila puna Turaka (muslimana). U Beogradu i ostalim srpskim varošima stršale su muslimanske munare, a pred džamijama su Turci vršili svoja smrdljiva pranja kako što i sada rade u srpskoj Bosni i Hercegovini. Na stotine hiljada muslimana bilo je tada preplavilo našu otadžbinu. A plodite danas kroz Srbiju. Nigdje nećete našti jednoga Turčina (muslimana), nećete naći čak niti jednoga njihovog g roba (mezgara) nijednog šiljka (nišana)...". "... To je najbolji dokaz i najveće jamstvo da ćemo uspjeti i u ovoj današnjoj svetoj borbi, i da ćemo istrebiti sve Turke iz ovih naših srpskih zemalja. Nijedan musliman neće među nama ostati... Seljake i ostali svijet sitni preselićemo u Tursku. Naša Vlada u Londonu posredstvom Engleske savezničke i prijateljske vlade nastoji da postigne u tom smislu pristanak Turske vlade (pa je o tome Čerčil govorio u Ankari s g. Inenijem). Sve katolike koji su se ogrešili o naš narod u njegovim tragičnim danima, kao i sve intelektualce i sve ekonomski jače, nemilosrdno ćemo uništiti. Seljački svijet i isto tako sitni radni svijet poštediti i od njih ćemo napraviti prave Srbe, koje ćemo milom ili silom prevesti na pravoslavlje. Eto to su ciljevi naše velike borbe i kad dođe odsudan čas mi ćemo ih ostvariti. Mi smo ih već u nekim djelovima naše otadžbine i ostvarili..." Ovaj dokument najneposrednije ukazuje na izvore četničkog zločina genocida nad Hrvatima i muslimanima, koji vuče korijene još od stvaranja srpske nacionalne države i njezine ekspanzionističke politike. Mihaljević ide dalje od Moljevića u svezi teritorija te traži za veliku Srbiju više od 90% teritorija Nezavisne Države Hrvatske, na kojemu je tada živjelo više od 2.500.000 katolika i više od 800.000 muslimana, koji su činili oko 70% ukupnog pučanstva na tome području, dok su Srbi tvorili blizu 30% pučanstva. Kao što vidimo iz Dražine "Instrukcije" svi ti Hrvati, Muslimani i ostali nesrbi bi s toga područja morali nestati, bilo tijekom rata ili neposredno nakon njega. Hrvatima se prepuštalo tek oko 10% tadašnjeg teritorija od Karlovca, preko Zagreba do Varaždina i oko 1/5 pučanstva Nezavisne Države Hrvatske. Ovdje treba ukazati na još dva izuzetno značajna, smišljena oblika indirektnog četničkog zločina, a to su pljačka i prisilni prijelazi katolika i muslimana na srpsku pravoslavnu vjeru. Pljačka je imala stravične razmjere i često bila jedna od glavnih motiva pokretanja četnika za akcije. Ona se najviše prakticirala za vrijeme vojnih aktivnosti četničkih postrojbi, ali činila se i u svim mogućim prilikama. Imala je za posljedicu izazivanje gladi i smrti u područjima kroz koje su četnici prošli, te masovni egzodus pučanstva, a što je i bio glavni četnički cilj. Prisilnim prijelazima na srpsko-

pravoslavnu vjeru nastojalo se žrtve još više poniziti i kod njih uništiti onu najdublju nit koja ih veže s hrvatskom, odnosno muslimanskom narodnošću. [5] Uz navedeno u srpskom narodu susrećem posebnu mržnju na sve što imaju Hrvati i u svojoj slijepoj mržnji oni bi htjeli sve to uništiti. Nikako da nam oprostite što imamo, recimo lijepi Dubrovnik, azurno more, europski Zagreb, prelijepe doline i brda... i što nam pripada mediteranska kultura, koja je bitno katolička i zapadnjačka i koja je posve različita od stare srpske bizantske kulture.

3. Č i n j e n i c e

Srpski ekspanzionisti, kojih su četnici, kao vojnički i politički organizirani najpoznatiji i najistaknutiji dio, nisu se nikada mogli pomiriti sa stvaranjem bilo kakve hrvatske države, pa tako ni Nezavisne Države Hrvatske. Razlog je vrlo jednostavan i sastoji se u tome što su oni smatrali da gotovo 90% teritorija NDH (u maksimalnom programu) predstavlja područja tzv. "Srpske zemlje" (uključujući tu cijelo područje današnje Republike Bosne i Hercegovine i većinu područja današnje Republike Hrvatske), bez obzira na to što ta područja nisu nikada bila u sastavu srpske države i što u njima Hrvati i Muslimani predstavljaju većinu pučanstva. Zato po njima ta područja NDH mogu ući samo u sastav tzv. "Homogene ili Velike Srbije", kako su je nazivali u dokumentima. Glavni preduvjet za to je rušenje NDH i čišćenje hrvatskog i muslimanskog pučanstva s tih teritorija, kako bi ih potom uključili u Veliku Srbiju. To je jedan od razloga što, neposredno nakon proglašenja NDH, nailazimo i na prva masovnija ubojstva hrvatskog i muslimanskog pučanstva od strane četnika, te paljenje većeg broja kuća i cijelih sela u nekim područjima NDH. Čim se rodila Nezavisna Država Hrvatska četnici su je pokušali ubiti! To ubijanje može se podijeliti u četiri etape: Prvo razdoblje (10. travnja 1941. - veljača 1942.), drugo razdoblje (kolovoz-listopad 1942.), treće razdoblje (siječanj-ožujak 1943.) i četvrto razdoblje travanj 1944. do konca travnja 1945. Tako primjerice, četnički odjeli, koji su se nalazili u redovitoj vojsci Kraljevine Jugoslavije i bili namijenjeni za "specijalne akcije" - specijalci odmah 10. Travnja napali su, kao je rečeno selaoko Čapljine. U Gabeli su 11. travnja 1941. Ubili Jakova Pervana (30 godine), Pavu Mrvalja (17), te Peru Dragovića i Iliju Rozića (45), Anicu Vego (30). Kad su se mještani vratili u selo, u naručju ubijene Anice našli su kako dijete siše mrtvu majku. To je bila mala Jelena rođena 1940. godine. Pojedini zapovjednici četnici, pri povlačenju kraj Dervente 11.- 13. travnja 1941. ubili su 17 civila Hrvata, od kojih je i 5 žena; 11. IV. u Siveriću ubili sve tri Hrvatice, od kojih je 1 djevojčica; 9. i 28.-29. IV. kraj Bjelovara ubijena 3 civila Hrvata a 1 ranjen; od 13. do 15. IV. kraj Čapljine ubijeno 20 Hrvata i 5 Muslimana i zapaljeno 40 kuća; kraj Mostara 15. IV. ubijeno je 5 civila Hrvata, od kojih jedna žena, i zapaljena sela Cim i Ilići, nastanjena Hrvatima, a takvih ubojstava bilo je u još nekim mjestima, kao početak i nagovještaj onoga što će ubrzo uslijediti.

Nakon prvoga šoka, uslijed okupacije i razbijanja Jugoslavije te stvaranja Nezavisne Države Hrvatske, četnici su u BiH i Hrvatskoj počeli, najčešće u suradnji i zajedno s komunistima, raditi na organiziranju oružanog ustanka Srba protiv hrvatske države kao takve, u ovom slučaju ustaške NDH, a pozivajući se na tradicije iz srpske prošlosti. Tako je već 30. travnja 1941. Stevan Moljević, jedan od glavnih četničkih ideologa i rukovoditelja u zemlji, izradio projekt: "Homogena Srbija" u kojem iznosi četnički program o granicama, društvenom ustroju i vanjskoj politici "Velike Srbije" u obnovljenoj Jugoslaviji nekoliko mjeseci prije nego što će biti osnovan logor Jasenovac. Po tome projektu se "... Srbima nameće danas prva i osnovna dužnost: da stvore i organizuju homogenu Srbiju koja ima da obuhvati celo etničko područje na kome Srbi žive...". To je značilo uključenje u tu Srbiju Bosne i Hercegovine u cjelini i većeg dijela Hrvatske, što je kartografski iskazano u posebnom promidžbenom letku, koji je uz prigodan tekst na terenu, i to "preseljenjem i izmenom žiteljstva" ali i čišćenjem. I u istočnoj Hercegovini po partizanskim dokumentima izvršeni su pokolji civilnog pučanstva od ustanika, uz pripomoć onih iz Crne Gore, i to u Avtovcu 28. VI. 1941. zaklano 47 Muslimana, u Berkovićima (Dabru) 28. VIII. zaklano preko 300 Muslimana, uglavnom žena i djece, koji su bačeni u jame, većinom jamu "Čavkaricu". Po dokumentima vlasti NDH taj je broj višestruko veći. Stradao je i dio Hrvata, dok su iz cijele istočne Hercegovine potekle kolone izbjeglica u susjedne gradove, poglavito Čapljinu, Mostar te Dubrovnik. Mnoge kuće i sela su nakon pljačke spaljena. I u istočnoj Bosni, gdje se od početka ustanka pojavljuju četnički odredi,

osnovani i pomagani od onih iz Srbije, zabilježeni su prvi pokolji muslimanskog pučanstva u Međedi i Koraju, u listopadu i studenom 1941. s nekoliko stotina zaklanih i ubijenih. Od 29. VIII. do 4. IX. 1942. grupa od oko 1.000 istočnohercegovačkih četnika je za vrijeme talijanske vojne operacije "Albia" protiv partizana na Biokovu izvršila masovnu pljačku, palež i zločine nad tamošnjim civilnim hrvatskim pučanstvom. Tako je samo na području velike župe Cetine (u mjestima Raščani, Župa (biokovska), Kozica i Dragljani) zaklano, strijeljano i spaljeno oko 160 Hrvata među kojima i tri svećenika: Ivan Josip Braenović, kojemu su odsjekli glavu, i Ladislav Ivanković. Baćović je 5. IX. 1942. o toj kaznenoj ekspediciji izvijestio D. Mihailovića da su četnici pobili više od "1.000 ustaša", a da sami nisu imali "ni jednog mrtvog i ranjenog" da su na tome putu od Ljubuškog do Vrgorca "oderali živa tri katolička sveštenika" ubijali "sve muškarce od 15 godina na više", te da "17 sela je potpuno spaljeno" nakon čega su južno od Makarske s pjesmom i srpskom zastavom "došli na obalu našeg Jadrana gde su na obali pobili našu zastavu". Od svibnja do rujna 1942. u istočnoj su Hercegovini četnici, na osnovi sporazuma s Talijanima, preuzeli vlast, osim gradova, te pobili nekoliko stotina Hrvata i Muslimana, nakon čega je uslijedilo masovno iseljavanje hrvatskog i muslimanskog pučanstva s lijeve obale Neretve. U ovom periodu taj egzodus je bio većinom s područja stolačkog kotara na kojemu od "oko 28.000 katolika i muslimana", osim nekoliko obitelji u samom Stocu nije ostao ni jedan Hrvat i Musliman, kaže se u jednom četničkom dokumentu. U tijeku talijanske vojne operacije protiv partizana na prozorskom području u listopadu 1942., četnici su najprije na mostarskom području ubili oko 200 Hrvata i Muslimana, a zatim na prozorskom ubili, zaklali, bacili u vodu ili jamu 1.716 ljudi, od kojih su 340 bili Muslimani, a ostalo Hrvati civili, dok su u povratku u konjičkom kotaru ubili dvadesetak Hrvata, opljačkavši kuće i sela i mnoge zapalivši. Baćović je brzojavom 23. X. 1942. izvijestio D. Mihailovića: "U operacijama Prozor zaklano je preko 2.000 Šokaca i Muslimana. Vojnici se vratili oduševljeni".

U rujnu (9.) delegacija Hrvata iz duvanjskog kraja predvođena fra Mijom Čujićem posjetila je Poglavanika i čula slijedeće riječi: "Budite osvjedočeni, da čitav hrvatski narod gleda uvijek na vaš kraj kao stare slave, kao kraj, gdje se hrvatska državnost pred više od tisuću godina izrazila u najjačoj mjeri, gdje je pred tisuću godina hrvatski narod dao dokaza, da je narod, da je sposoban, da je državotvoran i da je bi kadar stvoriti svoju onda moćnu i jaku državu, kad mnogi drugi narodi svoje države nisu imali, niti su živjeli sređenim i u uređenim prilikama. Vi ste danas na tom mjestu svjedodžba, da je tako nekad bilo. Da ste izdržali na tom tlu, dokazali ste, da se hrvatski narod ne će i ne može nikada uništiti i da će se hrvatski narod, obnovivši sada, a pogotovo nakon toliko stoljeća svoju Nezavisnu Državu, kao takav držati i da će svoju domovinu i svoju državu urediti u duhovnom i materijalnom pogledu. U materijalnom da se osigura svakome kruh, a u duhovnom pogledu, da kroči naprijed i još više, jednako usporedo s ostalim kulturnim i civiliziranim narodima." [6] Ni Srbi i u Hercegovini nisu priznali Nezavisnu Državu Hrvatsku, nego su se od nje odmetnuli i ustrojili četničke brigade koje su činile veliko zlo hrvatskom narodu.

Četnički zločini genocida nad Hrvatima i Muslimanima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini tijekom Drugoga svjetskoga rata (1941.-1945.) nisu bili slučajni, već su planirani i bili sastavnim dijelom vojnih i političkih ciljeva četničkog pokreta. Oni imaju izvorište u shvaćanjima velikosrpskih nacionalista i ekspanzionista kojih je četnički pokret tijekom rata bio najekstremniji, najorganiziraniji i najoperativniji dio. Po njima su i izvan Srbije okolna nacionalna i povijesna područja drugih naroda srpska, jer u njima ima Srba, bez obzira na broj, ali i ona gdje ih nema a Srbi ih iz geostrateških ili drugih razloga smatraju srpskima. Tako su Bosnu i Hercegovinu u cjelini i najveći dio današnje Republike Hrvatske smatrali srpskim, i nastojali ih "očistiti" zločinima genocida od tamošnjih Hrvata i Muslimana, većinskog pučanstva, i uključiti u srpsku etnički čistu državu "Veliku Srbiju". Ova svoja genocidna shvaćanja četnici su iskazali u svim prigodama brojnim dokumentima, zemljovidima, govorima, izjavama i praksom uoči i tijekom, a na žalost i nakon Drugoga svjetskoga rata. Tijekom toga rata oni su s osloncem i pod okriljem najprije talijanskog, a potom i njemačkog okupatora, te podršku izbjegličke vlade Kraljevine Jugoslavije kao i V. Britanije i SAD-a, pokušali, putem četničkih postrojbi, ostvariti svoje genocidne planove. [7]

O pojedinim stradanjima katoličkog pučanstva u franjevačkim župama u Hercegovini između 11. travnja 1941. i prosinca 1944. napisao sam na temelju franjevačkih izvješća posebnu knjigu o tim stradanjima. Međutim, godina 1945. Sa svim svojim tragedijama i silama pakla i smrti zavrjeđuje daljnja istraživanja i pisanja pojedinih studija koje će prethoditi argumentiranoj knjizi.

Na bleiburškom polju 15. svibnja našlo se oko 300.000 hrvatskih vojnika. Ta vojska, iz razumljivih razloga, nije željela da se preda partizanima. Što više ona je bila spremna da u slučaju neuspjeha pregovora nastavi borbu. Milan Basta je reagirao na navedenu statistiku za koju priznaje da je iznio sumnju da ne može biti više od 30.000 ljudi i nadoda je da je tada stvarno vjerovao da ih nema više, međutim, tek kasnije se dokazalo da je u toj posljednjoj grupaciji bilo oko 100.000 hrvatskih vojnika, ne računajući četnike, ni one koje su partizani zarobili, niti civilne izbjeglice.[8] Na bleiburškom polju se 15. svibnja 1945. godine predala najveća skupina pripadnika hrvatskih oružanih snaga, civilnih vlasti i civila. Prema izvješću partizanskih jedinica koje su vojno djelovale u Koruškoj, samo na Bleiburgu 15. i 16. svibnja 1945. Predalo se Jugoslavenskoj armiji ili je izručeno (do 22. svibnja) 95.100 pripadnika hrvatskih oružanih snaga (bez civila!). Bleiburg nije bio jedino mjesto predaje i razoružanja, ni jedina polazna točka Križnog puta. Postojale su i druge izbjegličke kolone koje su se predale jedinicama Jugoslavenske armije u Sloveniji i drugdje na području Hrvatske i Herceg-Bosne.[9] Prihvaćanje i zarobljavanje hrvatskog naroda, te danji postupci prema njima naziru se iz kasnije napisanih riječi spomenutog politkomesara Milana Baste: sprovesti natrag u Jugoslaviju masu zarobljenika znao sam da se sporazumi mogu katkad i prekršiti... Sve dok neprijateljska soldateska ne bude razoružana i dok se cjelokupna ne nađe na našem području, ne možemo biti sigurni u željeni ishod pregovora. Već su partizani imali plan što učiniti sa Hrvatima[10].

Izručenja su obavljena po instrukcijama dviju savezničkih država, a službeno nitko od hrvatskih zatočenika nije smio biti predan mimo svoje volje, osim pojedinaca koji su bili opterećeni za ratne zločine i koji su se morali podvrgnuti detaljnoj istrazi. Istina je da je Britanija simpatizirala Srbiju nauštrb otvorenog pokazivanja neprijateljstva prema Hrvatskoj. A ako su neki Hrvati tada kolaborirali s nacistima, apsurdno je da današnji hrvatski narod ima za to takvu odgovornost. Zar bi Britanija trebala snositi odgovornost za Staljinove zločine samo zato što je bila Staljinov saveznik u vrijeme Drugog svjetskog rata? [11]

Bilo je zarobljavanja i ubijanja hrvatskog pučanstva i na raznim drugim stranama. Tako vrlo ilustrativno svjedoče partijski i partizanski podaci da se u logorima kotara Split, Knin, Rijeka, Karlovac, Zagreb i Bjelovar 14. svibnja 1945. nalazilo 77.047 zarobljenika, da se po Zagrebu 17. svibnja širila vijest da je u Zagrebu OZNA ubila 7.000 ljudi itd. Stradanja zarobljenika trajala su do 2. kolovoza 1945. kad je donesena amnestija za zarobljenike koji nisu počinili neke zločine. Šokantna su svjedočanstva onih koji su prošli i preživjeli križni put na povratku iz Bleiburga tog krvavog svibnja 1945., a objavljivani u Hrvatskom tjedniku od svibnja 1991. godine. Kroz cijelo to vrijeme partizani, a posebno popartizanjeni četnici su danima i mjesecima mahnitom upornošću ubijali Hrvate i rušili sve što je hrvatsko. Ja se čemerne duše pitam: Bože, kakvi su to ljudi? Je li moguće da toliko divlje i rušilačke strasti može prebivati u ljudskom biću? I nad sumanutim postupcima često sam u svojoj nemoći i zgranutosti postavljao kojekakva pitanja: Kako se ti pomahnitali srpski zločinci već sami nad sobom ne zgade? Kako im već ne dojadi bez prestanka udarati po hrvatskim naseljima i gradovima i ubijati te dobre ljude? Je li to bila ona sumanuta mržnja koja im govori: poruši sve što je hrvatsko i to najprije ono što je najvrednije i najsvetije i što ih pokazuje kao drevan, kulturni i civilizirani narod. Poruši sve, bez milosti. Poruši samom zato što je to katoličko i hrvatsko, a ne srpsko, jer kako oni smiju imati nešto što mi nemamo?

I z d a j n i c i

U svibnju 1943. Staljin je raspustio Kominternu. Ta centrala je sada dokinuta, a preporučuje se nacionalnim komunističkim organizacijama da nastave sa svojim radom same za se. Koji je uzrok ovom raspuštanju najvažnije komunističke organizacije ne zna se, ali izgleda, zapisao je urednik Kršćanske obitelji, da je to samo trik ili lug u oči onima, koji se bore protiv komunizma. Europa ne

može svoj život i svoju bit smatrati osiguranima dok nije slomila boljševizam kao kontinentalna opasnost. Još konkretnije: "Osim španjolskog samo je još u Europi hrvatski narod na svojoj grbači i na živom tijelu svog narodnog bića osjetio svu pogubnost boljševizma; po nalogu uništavanja svih vrednota dragih čovjeku, upravo je naša zemlja bila svjedokom bolnih događaja koji boljševizam i njegove vlastodršce pokazuje u pravom svijetlu. Tisuće zaklane djece, silovanih, ubijanih i iznakaženih muževa, na tisuće popaljenih hrvatskih sela i uništene djedovskih ognjišta... pokazali su hrvatskom narodu kakvu mu slobodu spremaju... vlastodršci u Moskvi i njihovi plaćenici u domovini". [12] Titovi partizani nazivali su područja, koja bi okupirali i zauzeli, 'oslobođeni teritorij', a sebe 'osloboditelji'. Njihov pozdrav na mitinzima i u drugim službenim prigodama bio je: 'smrt fašizmu - sloboda narodu'. Ti su 'oslobodioci' u svojim 'oslobodilačkim' pothvatima činili stravične zločine na hrvatskim prostorima. Oni su ubili brojne hrvatske civile. Ti zločinci bili su pretežno srbijanski, hercegovački i crnogorski četnici, koji su se uvukli u partizane. Vijesti o zločinima partizna - ili Jugoslavenske armije djelovali su krajnje zastrašujuće. Zbog toga su se Hrvati povlačili s ustaškim i domobranskim postrojbama dalje prema Zapadu. Rat je završen 9. svibnja 1945. Po međunarodnom, ratnom i Božjem pravu mukama je kraj. Ali, što to znači za krvnike čija je želja za zatiranjem i uništenjem jača od svih ljudskih i Božjih zakona. Kao da im je to i bio jedini, ili bar osnovni cilj - nezajažljiva želja osvete stoljećima nataložene mizantropije prema hrvatskom biću. Ova nepregledna kolona nesretnika će to uskoro najbolje osjetiti u svojoj njenoj pomami, i samo zato što su Hrvati i što su htjeli svoju državu. Ne bilo kakvu, nego jednostavno svoju, samostalnu i nezavisnu državu- svoju Nezavisnu Državu Hrvatsku. Nju su stoljećima sanjali, htjeli i željeli. Za nju su živjeli, borili se i ginuli. I, bez obzira na kratak vijek postojanja (4 godine i 24 dana) i njen žalostan i krvav završetak, živjet će u srcima hrvatskih naraštaja da bi nakon 45 godina doživjela svoje uznesenje.

Na Bleiburško polje slijeva se rijeka izbjeglica i hrvatskih vojnika. Dočekuju ih engleski vojnici i svrstavaju u grupe. Razoručavaju vojnike "jer će im oni pružiti zaštitu". Imaju povjerenja, ta rat je završen, Englezi su kulturni narod - zaštitit će ih od komunističke pomame. Istog dana započeli su pregovori i nastavljeni 15. svibnja 1945. godine u tamošnjem dvorcu grofova Turna, kad je iz Klagenfurta u Bleiburg stigao zapovjednik 38. Irske pješadijske brigade Patrik Scott čije su postrojbe onemogućile dalje napredovanje hrvatskoj izbjegličkoj koloni. No desilo se ono što nitko nije očekivao. Engleski časnici su na prevaru razoručali hrvatsku vojsku, bez vojničkog poraza. Obećana zaštita je bio trik da se vojska preda bez borbe. Nakon predaje i odlaganja oružja, goloruku vojsku, zajedno s civilnim pučanstvom, kojemu su uskratili azil, što se kosi s osnovnim normama građanskog i vojnog morala, Englezi su izručili u krvi ogrezlim progoniteljima. Zarobljavanje hrvatske izbjegličke kolone na Bleiburškom polju trajalo je 15. svibnja, te u noći 15./16. i 16. svibnja. Od Bleiburga kolone su usmjeravali prema Dravogradu i prema Slovenjgracu. U Dravogradu je masakrirano između 50.000 i 70.000 Hrvata. U Mariboru je iskopana grobnica u duljini od 3.000 metara u u njoj zasuto između 40.000 i 70.000 Hrvata. Nakon višegodišnjeg istraživanja prof. dr. Mate Šimundić je prikupio podatke i napisao da je u Sloveniji u poratna dva mjeseca 1945. pobijeno oko 125.000 Hrvata. Broj je veoma visok, ali se ne smije smetnuti s uma, da se onda srbokomunističkomu neoprijatelju pružila veoma pogodna prilika ukloniti sa Zemljina lica visoko postotak hrvatskog naroda. I on je to učinio.[13] Od Maribora su zarobljenici upućivani u kolone marševa smrti u više smjerova. Preživjeli su stigli sve do grčke granice (Đevđellje).

Nikolaju Tolstoju posrećilo se ući u Engleske arhive. Tu je pronašao brojne dokumente koji se odnose i na repatrijaciju hrvatskog naroda od strane Engleza. Evo što kažu dokumenti: svjedočenja o Bleiburgu i Križnom putu ima na stotine. Koristeći se rezultatima Nikolaya Tolstoja do kojih je došao na temelju prvorazrednih dokumenata u Engleskom arhivu želim skrenuti pažnju na jedan aspekt šireg događaja, koji do danas ostaje čudna, kobna tajna. Odluka britanskih vojnih krugova da predaju Hrvate, kako bi bili zaklani, nije se nikad mogla objasniti. "To je zagonetka koju istražujem, piše Tolstoj, nepunih dvadeset godina i još sam uvijek u nemogućnosti dati zadovoljavajuće objašnjenje. To uključuje i prikaz u mojoj knjizi Ministar i masakri (1986.), i interesantnu verziju koja se pojavljuje u izvješću britanske vlade pod naslovom Povratak iz Austrije 1945. godine

(1990.). Događaji u Bleiburgu mogu se jednostavno objasniti. U prvoj polovici svibnja 1945. godine, dok se završavao rat u Jugoslaviji, ljudi iz svih etničkih grupa u Jugoslaviji bježali su preko Karavanki i rijeke Drave očajnički se pokušavajući predati Britancima. Ono što su prvenstveno tražili bila je zaštita od partizanskih komunista. Iza jugoslavenskih borbenih linija događali su se neviđeni masakri i svi su oni, bez obzira čijoj su strani u tijeku rata pripadali, očekivali kobnu sudbinu u slučaju uhićenja. Nedugo poslije ponoći, 13. svibnja, središnji ured britanskog 5. korpusa ocijenio je: "... da se predalo oko 300 000 ratnih zatočenika, osoblja i izbjeglica u dijelu pod nadzorom Korpusa, dok se daljnjih 600 000 kretalo iz Jugoslavije sjeverno, u smjeru Austrije. Poduzimam sve potrebne korake kako bi se spriječilo njihovo kretanje po cestama, ali to ih neće potpuno spriječiti, jer nemaju dovoljno hrane i maltretirani su. Ako se toliki broj ljudi stvarno pojavi, situacija u svezi hrane i dovoljnog broja stražara postat će kritična." Navedenih 600 000 činile su vojne formacije hrvatskih domobrana i ustaša, kao i veliki broj civilnih izbjeglica. Do 15. svibnja, hrvatski konvoj je stigao do livada južno od Bleiburga u južnoj Karintiji, gdje su se nekoliko dana prije utaborili, u bleiburškom dvorcu s pogledom na grad, vojnici britanske 38. pješačke brigade. Hrvatski zapovjednik general Ivo Herenčić i prevoditelj Danijel Crljen dovezli su se u dvorac gdje su zatim, s brigadirom Patrickom Scottom, nastojali pregovarati o predaji. No, ubrzo se pojavio jugoslavenski partizan Milan Basta koji je insistirao da se pridruži razgovorima. Basta i Scott su brzo odlučili prisiliti generala Herenčića da sve Hrvate pod svojim zapovjedništvom preda jugoslavenskim snagama. Scott je vrlo jasno naglasio generalu Herenčiću da ni u kojem slučaju neće dopustiti egzodus Hrvata još sjevernije u Austriju, koja je bila okupirana od strane Britanaca, nego će upotrijebiti svu silu kako bi pomogao Basti u njegovim namjerama da zarobi Hrvate. Nakon žestokih svađa, general Herenčić nevoljko je pristao na predaju. General Basta uvjerio je brigadira Scotta da će se sa svima, koji se vrata u Jugoslaviju, postupati ljudski i da se Hrvati nemaju čega bojati. Scott je o tome izvijestio svoje nadređene. Je li on sam u to vjerovao, to je druga stvar. U međuvremenu, na poljima prema jugu, izvan vidika bleiburškog dvorca, velika masa ljudi bila je u stanju užasa i zbunjenosti a činili su prethodnicu jednog cijelog naroda u bijegu. Alexander je 15. svibnja okupio glavne zapovjednike i rekao: "Oko 600 000 njemačkih i hrvatskih postrojbi vojne grupe 'E' kreće se prema Klagenfurtu. Tijekom sljedećih 24 sata pogrješno se mislilo da se taj ogroman broj Hrvata predao 5. korpusu u Austriji i AFHQ (Glavni ured snaga savezničkih) je morao odrediti što činiti sa zarobljenicima". Aleksander je shvatio da je broj izbjeglica mnogo veći od britanskih snaga koje su se nalazile na tom teritoriju - oko 25 000 vojnika, i zato je 16. svibnja izdao nalog zrakoplovnom vice-admiralu Leeju, svom vojnom izaslaniku koji se nalazio u Titovom glavnom uredu: Komandant savezničkih postrojbi u Austriji javlja da se oko 200 000 Jugoslavena koji su služili njemačkim snagama predalo njemu u ruke. Željeli bismo odmah vratiti te ljude snagama maršala Tita, pa bismo zamolili maršala Tita ako bi mogao instruirati svoje komandante da ih se prihvati i ugovoriti sa GOC 5. korpusom najbolji način da se izvrši primopredaja na austrijskoj granici, južno od Klagenfurta i da ih se vrati u Jugoslaviju. Nakon nekoliko dana oglasio se Tito i zahvalio Feldmaršalu, ali su Hrvati u to vrijeme bili nadomak jugoslavenskom diktatoru. Dokazi mogućih reakcija britanske vojske postoje u rokovniku kapetana Nigela Nicolsona, djelatnika Špijunskog odjela 1. gardijske brigade. Rano navečer, 19. svibnja tri stražara su izvijestila: "100 000 Hrvata su upravo stigla u Ferlach. 3 GG-a (grenadier stražari) su naredila da se obavijeste svi Titovi ljudi u okolici i da se Hrvate nipošto ne pusti preko mosta". Pola sata kasnije, tek što je prvi nalog ušao u glavni ured 6. oklopne divizije, stiže i drugi nalog: "NE pucati na Hrvate pokušaju li prijeći most (ako su u pratnji žena i djece)."

Takve su bile okolnosti u kojima je došlo do zarobljavanja oko 500 000 i više Hrvata koji su bježali od komunista bojeći se za svoj život. Predaja Hrvata u Bleiburgu zbilja se 15. svibnja 1945. godine. Kao što ratni dnevnik opisuje, ono što je pokolebalo Komandu savezničkih snaga, bio je ogroman broj postrojba u zbjegu i izbjeglica koji su bježali prema Karintiji u vrijeme kada je 5. korpus tek stigao u regiju, i u vrijeme kada je odnos sa Titom bio nesiguran. Takva je bila situacija sredinom svibnja. Ali, od 15. svibnja nadalje, politika 5. korpusa prema zarobljenim Hrvatima drastično se promijenila, od politike u skladu sa ratnim zakonima i zakonima ljudske prirode, do surađivanja i podrške jugoslavenskom komunističkom režimu. U tijeku trećeg tjedna uređeno je da se svi Hrvati,

koji su bili u zarobljeništvu 5. korpusa, predaju Titu; kako bi on svoju genocidnu politiku mogao prenijeti i na one koji su mislili da su konačno sigurni. Kada se uzme u obzir Titov stav prema hrvatskoj državi u ratu (Nezavisna Država Hrvatska), užasan način ophođenja njegovih postrojba u britanskoj zoni u Austriji, vrlo je teško vjerovati da oni koji su uredili povratak Hrvata u Jugoslaviju nisu znali kakva im sudbina prijeti. 13. svibnja, ratni dnevnik 1. gardijske brigade izvješćuje: "Slovenci i Srbi su pretežito koncentrirani u zatvoru Viktring. Nitko od njih ne može biti vraćen natrag, osim u sigurnu smrt koja im prijeti od strane Tita".

Ako je to sudbina koju su očekivali Slovenci i Srbi, koliko bi gore bilo Hrvatima! Partizani su učinili vrlo malo da bi zataškali svoj apetit za krvavom osvetom. Dok su ih britanske snage silom zadržavale, oni su više puta pokušali ubiti zatvorenike logora Viktring, južno od Klagenfurta. Dana 25. svibnja kapetan Nicolson zabilježio je u svojem rokovniku: "Još 100 Hrvata... je već na putu vlakom za Jugoslaviju - en route za kladnicu...Ta je informacija prispjela od Titovog časnika koji je zadužen za zatrpavanje jame u Maria Elend."

U svom dnevniku, kojeg je vjerojatno nadopunio sljedećeg dana, Macmillan opširnije navodi teme koje je potaknuo Keightley: "Da zbrka postane još veća, na tisuće tzv. ustaša i četnika, većinom sa ženama i djecom, panično bježe pred Jugoslavenima koji napreduju. Ovi nazivi, ustaše i četnici, pokrivaju sve, od gerilskih snaga organiziranih i naoružanih od strane Nijemaca, koje su se sastojale od Slovenaca, Hrvata i Srba, da bi se borili protiv Tita, do običnih ljudi koje su partizani prozvali nacistima i fašistima samo zato što su bili katolici ili konzervativni u politici, pa se nisu slagali sa revolucionarnim komunizmom. (To je vrlo jednostavna formula, koja, u nešto modificiranoj formi, primjećujem, uzima maha u engleskoj politici.)" Kad je Macmillan stigao, izvještaj je, u cijelosti, pokrивao sve antikomunističke Jugoslavena koji je 5. korpus zadržao kod Viktringa i na drugim mjestima.

1. "Četničke" slovenske postrojbe, "gerilce koje su Nijemci naoružali i uzdržavali... za borbu protiv Tita": tj. slovenski domobrani.
2. Hrvatske sile, krivo razvrstane "en bloc" kao tzv. ustaše, ustvari pretežito "gerilci koje su Nijemci naoružali i uzdržavali", za borbu protiv Tita" tj. hrvatski domobrani.
3. "Četnički" Srbi: tj. anti-Titove srpske formacije pod vodstvom generala Mihailovića i generala Nedića. Prve tri grupe bile su uglavnom praćene ženama i djecom.
4. Rimokatoličke i konzervativne elemente koji su ostali bez naklonosti prema revolucionarnom komunizmu: tj. civili iz različitih etničkih grupa u Jugoslaviji, koji su imali razloga bojati se preuzimanja vlasti od strane komunista.

Po svoj prilici se zbog sukoba između SAD-a i britanskih političkih savjetnika, Robertson trebao obratiti Macmillanu zbog potvrde smjernica koje je sada prihvatio. U 4,36 tog popodneva (14-og) Robertson je odaslao naredbu 8. armiji da se dalje prosljedi Keightlyju, kojom se tražila brza predaja "Rusa" (tj. Kozaka) i zaključio s ovim uputstvom: "Svo osoblje za koje je utvrđena jugoslavenska nacionalnost, a koje je služilo njemačkim snagama, treba razoružati i predati jugoslavenskim snagama". Kopije su poslale Alexanderovom šefu Glavnog stožera, generalu Morganu, koji se upravo spremao otići na dužu misiju u sjevernu Italiju i Austriju, kao i Macmillan. Neizbježno je da je Robertson uskratio uputstva njegovoj naredbi od 14. svibnja, za čiju je bezdušnost dobro znao, zapravo je time ismijao Feldmaršalove humane namjere. Možda bi se moglo upitati, je li takva obmana bila moguća u čvrstom ustrojstvu vojnih stožera. Opće je poznato da je Alexander bio zapovjednik "bez ljudi" koji je bio sklon tome da veći dio rutinskog posla prepušta svojim sposobnim počiniteljima. Kako bilo da bilo, srećom postoje potvrđeni dokazi o opsežnosti obmane koji ukazuju na vještinu kojom je ona provedena.

Tolstoj se prisjeća da je engleski ambasador u Beogradu predložio tri alternative kod predaje ovih Jugoslavena:

- a) da se koriste kao pomoćne postrojbe,
- b) da ih se treba predati jugoslavenskoj vojsci i
- c) da ih se treba razoružati i smjestiti u izbjegličke logore.

"Ukratko, stoga vjerujemo da su postrojbe koje su u pitanju, a koje se žele predati američkim i britanskim zapovjednicima u sjeveroistočnoj Italiji, trebaju razoružati i smjestiti u kampove baze radi ispitivanja; da se onima koji se žele vratiti u Jugoslaviju kao pojedinci to i dopusti, a da se svi ostali prebace u izbjegličke logore, a one protiv kojih postoji dokaz da su počinili ratni zločin, da ih se kao takve izruči". Alexanderu nije trebalo uvjerenja za to, a on je istog tog dana 17. svibnja izdao naredbu, osiguravajući evakuaciju četnika i drugih "odmetnika" jugoslavenskih zatvorenika iz Austrije u kampove u pozadini sjeverne Italije poznate kao "Okrug 1". Sljedećeg dana je zahvalni Kirk izvijestio ponovo Ministarstvo: "Vrhovni saveznički zapovjednik (SAC) je izvijestio 8. armiju i .... 15. armijsku grupu da se infiltriranje četnika i drugih jugoslavenskih odmetnika u područja koja su okupirale savezničke postrojbe treba tretirati kao razoružane neprijateljske postrojbe i evakuirati u britanska koncentracijska područja. Računa se na ukupan broj od 35 000 koje AFHQ uzima u razmatranje za konačan raspored".

14. svibnja je General Robertson pokazao Kirku plan zapovijedi, po kojoj se tražilo izručenje svih jugoslavenskih zarobljenika iz Austrije i koju je odobrio Macmillan, Robertson je odbacio Kirkovo protestiranje i ubrzo nakon toga izdao zloglasnu zapovijed FX 75383 koja bi osigurala, ono što je on drsko očekivao - vjerojatan masakr Kozaka i Jugoslavena. Međutim, tekst službenog protesta Amerike od 17. svibnja, uložen u AFHQ u, otkriva da je Kirkov ured imao u svojim rukama ono što se pretpostavljalo da je primjerak Robertsonove zapovijedi. Kirkov zastupnički ured pripisao je to brzopletu koji je CAO (Robertson) uputio MACMIS-u, u svezi odluke nekih jugoslavenskih nacionalista koji su bili predani saveznicima". Ovo upućivanje otkriva način po kojim je američki politički savjetnik bio prevaren. "MACMIS" je skraćena za "Maclean Mission to Tito" (Macleanova misija Titu), koja je imala bazu u Trstu, za izvještavanje o pokretima Jugoslavena kod granice o kojima se raspravljalo. Međutim, uistinu sama zapovijed poslana MACMIS-u u svezi nekih razmještanja jugoslavenskih nacionalista, koji su bili predani saveznicima, nije bila Robertsonova zapovijed FX 75383 od 14. svibnja, nego Alexanderova FX 75902, koja je odredila povratak 200.000 Hrvata u Jugoslaviju. Budući da je mišljenje da se 200.000 Hrvata predalo Englezima ubrzo prihvaćeno kao zabuna, drugi signal je efektno postao mrtvim slovom na papiru, odmah nakon što je bilo signalizirano. Ovim genijalnim načinom Ured je bio prevaren i nagan da vjeruje kako je signal koji je Alexanderova zapovijed 17. svibnja efektno poništila isti signal koji je Robertson pokazao Kirku 14. svibnja. Prema tome, 18. svibnja Kirk je javio američkom Ministarstvu vanjskih poslova da je Alexander izdao zapovijed umjesto Robertsonove zapovijedi, po kojoj, dosljedno, jugoslavenski zarobljenici ne bi bili ugroženi. Vjerojatno je onda sve dobro izgledalo Kirku i Alexanderu, koji nisu, međutim, znali da prava Robertsonova zapovijed nije bila eksplicitno zamijenjena. 5. korpus je zadržao zapovijed za opravdanje kasnijem izručenju tisuću jugoslavenskih nacionalista. Ova Machiavellijeva procedura omogućila je da Robertsonova zapovijed ostane neaktivna, očekujući reaktiviranje u slučaju potrebe. Toj uroti je bila potrebna visoka mjera dvoičnosti s posljedicom raspleta koji je ujedno i kompleksan proces. Međutim, kratki sažetak događaja služiti će za razjašnjenje.

13. svibnja. Nakon Macmillanovog posjeta 5. korpusu, on i Keightley, u svojim izvještajima, koji su inače vrlo detaljni, zanemarili su bilo kakvo upućivanje na desetine tisuća Jugoslavena u zonu korpusa i izručenju Jugoslavena komunistima.

14. svibnja. Na Macmillanov poticaj Robertson izdaje zapovijed za izručenje Jugoslavena komunistima. Kirk je pažljivo izostavljen sa spiska ljudi koji su dobivali na uvid tu važnu zapovijed.

16. svibnja. Alexanderov zapovjednik, general Morgan, u posjeti 5. korpusu Alexanderu objašnjava da prisutnost 25.000 Hrvata i 25.000 Slovenaca nameće veliku napetost na izvore (opskrbe) Petog korpusa. Prema tome, očigledno nije Keightley obavijestio generala o Robertsonovoj zapovijedi, koja je pružila rješenje tog problema. Prema tome, Alexander traži upute zapovjedništva u svezi uklanjanja Jugoslavena u Austriji. Još jedanput, nepojmljivo je da bi to učinio da je bio upućen u postojanje Robertsonove zapovijedi, jer Robertsonova zapovijed je pružila rješenje za Jugoslavena u Austriji.

17. svibnja. Američki politički savjetnik je prevaren i ostavljen u uvjerenju da je druga zapovijed zamijenila Robertsonovu zapovijed. U 5. korpusu, Aldington izdaje ovu zapovijed, specificirajući kategoriju ljudi koji se moraju izručiti pazeći da primjerak zapovijedi ne padne u ruke više komande. "Svi jugoslavenski nacionalisti, koji su trenutno prisutni u području Korpusa, biti će predani Titovim snagama što prije. Ovi ljudi će biti odmah razoružani, ali neće biti izvješteni o njihovom odredištu. Zapovjedništvo, zajedno s jugoslavenskim snagama će koordinirati raspored predaje. Predaja će trajati duže vremena radi mogućeg problema oko primitka. FMNS će biti zadužen da prati ljude do određene točke, koju je zapovjedništvo najavilo, gdje će biti predani Titovim postrojbama". General McCreery savjetuje Keightleyju: "Dok se na završe sadašnji državni pregovori s Jugoslavijom, izbjegavat ćete ulazak u bilo kakav potpisani ugovor s jugoslavenskim zapovjednicima".

18. svibnja. Aldington je primio Alexanderovu zapovijed od prijašnjeg dana: "Četnike i disidentske Jugoslavena koji infiltriraju područja koja su Saveznici okupirali, treba tretirati kao razoružane neprijateljske postrojbe i evakuirati britansko područje u Distoneu (Italija). Računajući i jedanaest tisuća koji su već u Distoneu, vjerujemo da je ukupan broj oko trideset i pet tisuća".

19. svibnja. Unatoč jasnim uvjetima zadnje dvije zapovijedi, Aldington ulazi u pismeni ugovor s jugoslavenskim pukovnikom Ivanovichom, i obvezuje 5. korpus za predaju svih Jugoslavena u tom području, posebno spominjujući "četnike i disidentske Jugoslavena", računajući na Robertsonovu zapovijed za opravdanje njegovog autoriteta.

21. svibnja. Prvi put Alexander saznaje da Robertsonova zapovijed postoji kad general McCreery pita je li zapovijed u skladu s politikom AFHQ-a.

Sad je bilo jasno tko je bio glavni "tvorac" ovog smišljenog plana prijevare. Macmillan je bio u dobrom poslovnom odnosu s Robertsonom. Na primjer, 8. siječnja 1945. napisao je sljedeće u svom dnevniku: "Volim surađivati s generalom Robertsonom jer je vrlo pametan čovjek". Vjerojatno je na taj dan, ujutro, pristupio generalu i objasnio problem (kako ga je on vidio) s ruskim i jugoslavenskim zatvorenici čiju je predaju primio 5. korpus. Međusobno su donijeli zapovijed koja je bila poslana 5. Korpusu taj dan, zahtijevajući izručenje jugoslavenskih zatvorenika Titovim četama, što je bilo izrugivanje politike saveznika. Ovaj potez dobro se tajio od Alexandera. On dokazuje svoje neznanje u smišljenim planovima s Eisenhowerom i zapovjedništvom, u održavanju politike saveznika. Povjesničari sve više i više doznaju mjeru Macmillanove neizravnosti i dvoličnosti i njegovog bestidnog neobaziranja na Alexanderove zastarjele signale FX 75902 od 15. svibnja za Robertsonovu zapovijed od 14. svibnja što je upravo prijevara koja se sviđa takvom mozgu. To što je cilj njegove prijevare, gotovo sigurno ubojstvo nekih pedeset tisuća ljudi, samo je povećalo osjećaj moći, kakav je zahtijevao duboko ukorijenjen osjećaj inferiornosti samog Macmillana.

Ovdje nemam vremena analizirati kompleksne spletke koje su slijedile onih tjedan dana poslije toga kad je bila potvrđena sudbina bezazlenih hrvatskih ratnih zatvorenika. Dovoljno je reći da je, između 19. i 22. svibnja, tisuće Hrvata predano u ruke Titovih izvršitelja, također pomoću prijevare i laži. Bleiburg i križni put hrvatskog naroda je zločin engleskih vojnih vrhova i partizanskog komandanta maršala Josipa Broza Tita. Tito je naredio ubijanje hrvatskih civila i razoružanih hrvatskih domobrana i ustaša, nakon što su ih razoružane predali Englezi partizanima 15. svibnja 1945. Naime deset dana kasnije, točnije 26. svibnja 1945. Tito je javno istakao na mitingu u Ljubljani: "Što se tiče ovih izdajica kojih je bilo u svakom narodu, među svim ljudima, to je sada stvar prošlosti. Ruka pravde, osvetnička ruka naroda, već je stigla većinu; samo manjina izdajica uspjela je pobjeći i staviti se pod inozemno zaštitničko krilo. Ta manjina nikada više neće zuriti u naše lijepe planine, naša cvjetna polja. Ako se to i dogodi, trajat će kratko vrijeme". [14]

Tek u kolovozu Kirk saznaje da je bio prevaren. 14. kolovoza snuždeno je izvijestio Ministarstvo vanjskih poslova: "Kad smo primili vaš brzojav 719, 5. kolovoza, poslali smo memorandum višem savezničkom zapovjedniku u skladu s uputama ministarstva. Danas nas je dozapovjednik obavijestio da je odluka o izručenju jugoslavenskih nacionalista Titovim četama izvršena na temelju

vojne potrebe, uzevši u obzir uvjete koji su u to vrijeme postojali. Bilo je rečeno da je viši saveznički zapovjednik primio na znanje našu nesložnost i objasnio da se vladin predstavnik Engleske složio s tim, ali je ipak viši saveznički zapovjednik izvršio svoju odluku radi uvjeta koji su onda postojali, s kojima je on bio upoznat bolje nego što je to bilo ministarstvo. Dozapovjednik je dodao da obzirom na divergentno političko mišljenje, koje je njemu bilo prenešeno od engleskog vladinog predstavnika i od našeg ureda u toj temi, je viši saveznički zapovjednik zaustavio premještaj disidentskih četa jer je smatrao da to više nije hitno. Navedeno je da se viši saveznički zapovjednik, naravno, uvijek savjetuje s političkim savjetnicima, ali mora imati pravo donositi sam odluku u hitnim slučajevima. Razgovarajući s Alexanderom jutros, rekao nam je da je zadužen primiti 1,000,000 predanih Nijemaca sredinom svibnja i da se nije mogao toliko zanimati za "anti-Titove" Jugoslavenne, koliko bi želio. Rekli smo da nemamo što dodati memorandumu ali ponovo smo mu objasnili da je vladin predstavnik Engleske postupao suprotno sporazumu američkog i britanskog Ministarstva vanjskih poslova". Britanski branitelji masovnih ubojstava su radosno iskoristili ovo pismo kako bi optužili Alexandera za izvršenje repatrijacije i tako oslobodili, konzervativna, prvog ministra Macmillana. Takvo tumačenje bilo je ne samo suprotno dokazima, nego i indirektno pobijeno u Kirkovom objašnjenju. Alexanderovo objašnjenje da obzirom na divergentno političko mišljenje, koje je njemu bilo prenošeno od engleskog vladinog predstavnika i od našeg ureda, o toj temi rekavši kako je viši saveznički zapovjednik zaustavio premještaj disidentskih četa jer je smatrao da to više nije bitno; što se može samo odnositi na Bleiburg, tragediju 15. svibnja i "Distone zapovijed" od 17. svibnja, koja je zahtijevala evakuaciju "disidentskih" četnika u Italiji. Bilo je u skladu s Alexanderovim karakterom preuzeti krivnju za zlodjela njegovih suradnika i podređenih. Kao što se jedan njegov general sjetio: "Kako god gledate, imalo se puno povjerenja u njega (Alexander) zato što se znalo da će vas uvijek potpomoći bez obzira što se dogodilo, i ako su se stvari pokvarile, on bi preuzeo puno veću krivnju nego što ju je imao". U svakom slučaju, valjda je Kirk sada puno bolje upoznat s onim što se stvarno dogodilo. Razjasnio je koga optužuje za krajnju krivnju za izdaju i masakr: "Rekli smo da nemamo što dodati memorandumu, ali ponovo smo mu objasnili da je vladin predstavnik Engleske postupao suprotno sporazumu američkog i britanskog Ministarstva vanjskih poslova". U zapovijedi generala Robertsona, na koju lord Aldington računa za opravdanje svoje uloge u repatrijaciji Hrvata i ljudi druge nacionalnosti u svibnju 1945., napisano je bilo sljedeće: "Svi predani vojnici jugoslavenske nacionalnosti, koji su služili njemačku vojsku, trebaju se razoružati i predati jugoslavenskim četama". Priznata interpretacija Ženevske konvencije je da uniforma određuje nacionalnu pripadnost. Ako su Hrvati smatrani pripadnicima njemačke vojske, onda su trebali biti i tretirani kao njemački ratni zarobljenici. U stvari, Aldington nije pokušao saznati državnu pripadnost ili status nijedne ruske i jugoslavenske zarobljene čete, već ih je sve dao likvidirati. Za vrijeme suđenja 1 989. u Londonu, lord Aldington i njegov suradnik iz 5. korpusa, 1945., brigadir Tryon-Wilson, branili su se Tyron-Wilsonovom tvrdnjom da su ubijeni civili bili tretirani kao simpatizeri tadašnje hrvatske vojske. Namjera te tvrdnje je bila opravdati uključenje civila među hrvatske vojnike koji su bili izručeni Titovim četama, iako civili nisu bili spomenuti u zapovijedi koju je navodno 5. korpus izvršio. Iako je taj plan Aldingtonu služio za ostvarenje cilja u to vrijeme, u stvarnosti samo je pogoršao prekršaj međunarodnog prava. Članak 81. u Ženevskoj konvenciji 1929. g. govori o tome da civili koji su simpatizeri određene vojske imaju pravo biti tretirani kao ratni zarobljenici.

Uz pojedine preživjele svjedoke posebice valja navesti poznatu knjigu britanskog povjesničara ruskog podrijetla Nikolaya Tolstoya *The Minister and the Massacres* (1986.), koja je izašla i u hrvatskom prijevodu *Ministar i pokolji*, u izdanju Nakladnog zavoda Matice hrvatske (1991.), a uz njega, tu su i takvi pojedinci kao što je Ivan Meštrović, Bogdan Radica ili Stanko Vujica, provjereni hrvatski antifašisti demokratskog tipa, koji su svojim iskustvom potvrdili što se dogodilo. Napose je vrijedno svjedočenje jednoga ordinarnog zločinca koji se zove Simo Dubajić: pobijajući izjave onih koji posve osporavaju ili minimaliziraju žrtve Bleiburga, on tvrdi kako je tih dana, u Sloveniji, sam likvidirao trideset tisuća Hrvata, i to po naredbi samoga Josipa Broza. Tvrdnja je sasvim uvjerljiva, jer tko god je poznao sistem vladavine u Titovoj državi, ne može ni u snu pretpostaviti, da bi se ovako krupne stvari mogle događati bez njegova odobrenja, kad se i za puno nevinije poteze moralo

imati njegov blagoslov.

Doduše, reći će netko da nije nigdje pronađen dokument s Brozovim potpisom kojim bi on to naređivao; ali takve valja upozoriti kako u sustavu vlasti, koji je prakticirala Komunistička partija, nisu vladala pravna načela pa ni pravne forme. Naredbe su mogle biti davane ne samo usmeno nego i telefonom, da ne ostane nikakav trag, i one su imale jednaku izvršnu i "pravnu" moć kao pismene naredbe. Nije li, uostalom, i Bakarić jednom prigodom izjavio, da su oni u ono doba svoga pobjedničkog pijanstva i međurepubličke granice rješavali telefonom?! Kao da se dijele krumpiri. [15]

U ljestvicu izravno upletenih u te događaje, uz Harolda Macmillana i lorda Aldingtona koji su bili uvrštava se i 26 godišnji poručnik-obavještajac Bernard O'Sullivan, koji je sa svojom jedinicom bio priključen britanskoj Osmoj armiji. On tvrdi da je izručenje pripremao stožer Osme armije. Zasigurno sam iskorišten na jedan ružan način, jer sam kao uvjereni protivnik hitlerizma i krenuo u rat da se takvi zločini ne bi više događali. Što je učinio? Meni je bilo nepojmljivo da bi britanska vojska bez dokazivanja krivnje nekoga poslala u sigurnu smrt. Naredili su Hrvatima da stanu u krug koji su osvjetljavali kamioni i polože svoje oružje. Hrpetina je bila visoka gotovo dva metra. Titovi partizani bili su udaljeni nekoliko metara izvan osvjetljenog prostora, ali su i iz daljine bile vidljive crvene zvijezde na njihovim kapama. Walleška je garda zatim potjerala sve hrvatske vojnike prema njima. Dalje nisam mogao vidjeti što se događa, ali sam iz daljine čuo mnogo vike i jauka. Oko 23 sata uzeo sam jedan hrvatski motocikl i vratio se u svoj stožer. Ekstradicija me duboko uznemirila, pa sam idućeg jutra cijeli slučaj prijavio nadređenom časniku. Tek sam iz Ministra i pokolja shvatio da je 'iza zavjese' bila riječ o prljavoj političkoj igri, koju je životima platilo tisuće nevinih ljudi. Ja sam desetljećima bio i tužitelj i odvjetnik, tako da mi je jasno što znači poslati nekoga bez suđenja u smrt. Jako bi me radovalo da istina bude obznanjena i da to doživim. [16]

5. Bleiburg

Austrijski je toponim Bleiburg bio, zapravo, desetljećima zabranjen u hrvatskom jeziku. Zamislite naivnosti: pokolj jednog naroda kao tobože da se u tom narodu nije smio ni spominjati! Ali kako se je mogao prešućivati kad gotovo i nije bilo obitelji a da nije bila vezana uz Bleiburg, preko nekoga svoga. Bleiburška tragedija dogodila se nakon završetka Drugog svjetskog rata. Ona se dogodila usprkos zapovijedima koje su govorile da se samo dragovoljci mogu izručiti partizanima, čime se potpuno nepotrebno dokazala pobjednička snaga zapadnog saveza. Jer Bleiburg je nešto strašnije od svega što se dogodilo u Drugom svjetskom ratu. Mislim da je slučaj s Bleiburgom ostao posebno neosvijetljen baš s tog aspekta zabranjenosti: jugoslavenski vlastodršci su zabranili govoriti o Bleiburgu, jer su jedino tako mogli žrtve Bleiburga pribrojiti "svojim žrtvama" pa tako (zapravo veoma uspješno) trgovati tom krvarinom.

Bleiburška tragedija se dogodila usprkos zapovijedima koje su govorile da se samo dragovoljci mogu izručiti partizanima, čime se potpuno nepotrebno dokazala "pobjednička snaga" zapadnog saveza. Te činjenice kazuju da je Bleiburg (koji se dogodio po svršetku rata) nešto što je u svojoj suštini bilo strašnije od svega što se dogodilo u Drugom svjetskom ratu. Ili od čega što se dogodilo u povijesti Engleska još nije uputila nikakvu službenu ispriku hrvatskoj državi zbog onoga što se dogodilo u Bleiburgu, niti se na bilo kakav način odužila Hrvatima. [17]

Preko 500.000 Hrvata prispjelo je 14. svibnja napokon, prema njihovom uvjerenju do spasonosne austrijske granice. Je li mukama kraj? Na Bleiburško polje slijeva se rijeka izbjeglica i hrvatskih vojnika. Dočekuju ih engleski vojnici i svrstavaju u grupe. Razoružavaju vojnike "jer će im oni pružiti zaštitu". Imaju povjerenja, ta rat je završen, Englezi su kulturni narod - zaštititi će ih od komunističke pomame.

Napuštajući Hrvatsku i bježeći prema zapadu svi su se nadali da će ih u Austriji prihvatiti savezničke snage. No, na poljima ispred Bleiburga zaustavila ih je engleska vojska i ubrzo opkolile postrojbe jugoslavenske armije. Tako su (a bilo je to 15. svibnja 1945.) generali Ivo Herenčić i Tomislav Servatzky i pukovnik Daniel Crljen kao hrvatski pregovarači otišli u bleiburški dvorac,

gdje ih je primio britanski brigadir general Patrick Scott. Engleski general im je kratko izjavio da hrvatska vojska mora položiti oružje pred partizanima. Pri tome se pozivao na upute feldmaršala Alexandra. Pregovarači su generalu Scottu objašnjavali da se ne radi o vojsci, nego o narodu koji napušta zemlju, da bi se spasio od komunista. Crljen je naglasio da po običajima svih kulturnih naroda, politički emigranti uživaju zaštitu, no general je uzvratio da je to politika, a da je on vojnik i da ne može ulaziti u politiku. Zatim je zatražio da se vojne postrojbe i nagomilani narod predaju partizanima u roku od jednog sata. Kad se u logoru saznalo za bezuvjetnu predaju partizanima, neke hrvatske elitne postrojbe, predvođene generalom Bobanom i nekim drugim zapovjednicima krenule su u proboj preko okolnih visova dublje u unutrašnjost Austrije u čemu su i uspjele. Kad je minuo rok za predaju, otvorena je vatra iz partizanskih mitraljeza i drugog oružja. Započeo je strašan masakr i brutalno ubijanje ljudi u obruču. Uslijedila je predaja preživjelih. Zarobljenike su preuzele partizanske jedinice i otpremile ih natrag u Titovu Jugoslaviju. Tim časom postaju Križni put hrvatskog naroda. Broj žrtava govori o preko sto tisuća ljudi.

U godini 1945. Kada je prestao Drugi svjetski rat i kada se sva mladost radovala miru i životu, te godine su naši "oslobodioci" - partizani, srbokomunisti i "kosovci" JNA u Crkvi u narodu Hrvata ispraznili cijelu jednu bogosloviju i ubili bez suda i bilo kakve krivnje...72 bogoslova i sjemeništara. Ako su hrvatski generali, bojnici i satnici išli u smrt kao fašisti; ako su svećenici i hrvatska inteligencija išla u smrt kao suradnici ustaša, u ime čega su srbokomunisti poslali u smrt ove 16, 17, 18 i 20-godišnjake, gimnazijalce i bogoslove?

15. svibnja 1945. godine počeo je krvavi pir partizana. Titovo naređenje: "Banda se ne smije izvući", striktno je provođeno. Titino naređenje Milovan Đilas je formulirao: "Ne pravite se fini, pobijte ih kao pse". "U ime naroda: sudilo se iz mržnje prema Katoličkoj crkvi, ne zbog učinjenih i dokazanih zlodjela". Duhovne korijene zločina koje će učiniti Komunistička Partija Jugoslavije Vinko Nikolić vidi i u doktrini "plemenite mržnje" koju je teoretski oblikovao šef komunističke propagande isti Milovan Đilas: "Osjećaj samilosti i milosti prema ovim krvoločnim životinjama značio bi izdaju upravo onoga što te tjera u borbu? Nepoštedna mržnja prema njima, to je ono što treba biti program tvoj i tvoja zakletva, plemeniti žar idala za koje se boriš...". Njegova smjernica za postupanje sa zarobljenicima jest: "Nemojte ih ispitivati, nemojte trošiti vrijeme uzalud, ne pravite se fini. Pobijte ih kao što se psi ubijaju, kako su i zaslužili. Osvetite nedužne žrtve! Oni nisu saučesnici, oni su zločinci. Tražiti u ovim zvijerima nešto ljudskoga značilo bi pripisivati im nešto što nemaju, niti mogu imati već po svom socijalnom stanju... Oni nisu Hrvati, oni su krvožedne životinje iz šume njemačko-fašističkih imperijalista... Sjetite se da je veliki vođa naprednog čovječanstva drug Staljin rekao: Ne može se pobijediti neprijatelj ako se ne nauči mrziti ga'. Učite, drugovi, učite mrziti, ovo vam je jedina prilika, završio je Đilas".[18]

Naime, partizani ili Jugoslavenska armija nije postupila mirnom zarobljavanju tih umornih, neispravnih, izglednijih, oboljelih, ustrašenih i bespomoćnih ljudi, već je navalila na njih svom svojom oružanom silom s očitom namjerom da ih što više pobije. Putovi, polja i šume kud su prolazili bili su puni leševa ubijenih Hrvata. Oni koji su uspjeli preživjeti taj užas, u Sloveniji, vođeni su dugim kolonama s oružanom pratnjom, od logora do logora koji su istodobno bili i stratišta za tisuće zarobljenika kroz unutrašnjost Jugoslavije. Tko bi malaksao uslijed umora ili bolesti, ili tko bi pokušao pobjeći, bio bi ubijen od okrutnih pratilaca - partizana. O sudbini trih žrtava nije se poslije rata u Hrvatskoj smjelo ni govoriti, a kamoli pisati. Njihova bližnja rodbina ne samo što se nije smjela interesirati za njihovu sudbinu, nego je zbog tih svojih najmilijih, koji su zauvijek nestali, trpjela i progone. Četnici su na kraju rata vojnički poraženi ali je mnogima tijekom rata omogućeno, najčešće nakon zarobljavanja, da "dobrovoljno" stupe u partizane, što je iskoristilo njih više od 80% čime su, gotovo u pravilu, bili amnestirani od zločina. Tek je nekolicini suđeno za zločine. Tako im se mnogima posredno pružila prigoda za odmazdu koju su tijekom rata stalno isticali a najčešće pjesmom: "Oj Hrvati, al' ćemo Vas klati, kad se Pero iz Londona vrati", iako im se kralj nije vratio.

Posebno je to došlo do izražaja operacija nakon predaje kod Bleiburga, ubojstvima, strijeljanjima i stradanjima na brojnim križnim putovima, u logorima i stratištima pripadnika hrvatskih oružanih

snaga i vlasti NDH te civila širom tadašnje Jugoslavije, dakle Hrvata i Muslimana. Što se tiče broja četničkih žrtava genocida među Hrvatima i Muslimanima tijekom rata 1941.-1945. on još dosada nije utvrđen. Najnovija demografska istraživanja daju mogući stvarni gubitak Hrvata od oko 200.000 a Muslimana oko 100.000 na području NDH, tj. onih koji su ubijeni. Prema V. Žerjaviću, od toga na moguće četničke žrtve genocida otpada 32.000 ubijenih Hrvata (u Hrvatskoj 20.000 a u BiH 12.000) i 33.000 ubijenih Muslimana. Mnogima se ova Žerjavićeva brojka čini premalena, poglavito zbog već raširenih procjena u izvorima i literaturi. Smatram da istraživanja, koja su u tijeku, dati konkretnije brojčane podatke tih četničkih zločina genocida.

Koliko je Hrvata našlo mučeničku smrt u Sloveniji, na Kočevskom Rogu, koliko na Kamniku ili u okolici Maribora, pa kod Slovenjgradca, Celja, Zidanog Mosta, Brežica, koliko u Podutiki kod Ljubljane - (kod Maribora od 40.000, pa čak i do 70.000) nikada se neće saznati.

Molim, imajte na umu i ovo: ne želim nikoga povrijediti, jer je nedužnih bilo i na jednoj i na drugoj strani; ali moramo se suočiti s činjenicom, da su i oni drugi, krivci i zločinci, isto tako bili raspoređeni i tu i tamo, da je i njih bilo i među jednima i među drugima. Ono što jedino želim, to je: da se nedužni, da se ljudi koji su bili idealisti i na jednoj i na drugoj strani, distanciraju od "svojih" zlikovaca. O zločinima poraženih govorilo se na sva usta punih četrdeset pet godina, pri čemu se i višestruko preuveličavao njihov broj, a .

Evo što je točno: u vrijeme Drugog svjetskog rata u Hercegovini je živjelo oko 165.000 katolika. Na križnom putu ih je ubijeno najmanje 15.904. - gotovo deset posto. Desetci tisuća leševa (točan broj još uvijek nije utvrđen - iz malene Hercegovine preko 15.500 katolika) ostali su u slovenskim šumama i bespućima da im se ni do danas za grob ne sazna, a oni koji nisu imali sreće tu okončati svoju Golgotu upućeni su na put bez povratka - Križni put kroz Sloveniju, Slavoniju, Srbiju čak do Makedonije. Mnogi, su svojim leševima obilježili taj krvavi put, Križni put hrvatskog naroda. To je bilo "remek djelo komunističkog humanizma i brige za čovjeka". Od preko tri stotine tisuća izbjeglica tek rijetki su se kroz nekoliko mjeseci Kalvarije vratili kućama da bi, tek šapatom i u krugu najpouzdanijih, mogli ispričati sve strahote komunističkih stratišta i logora na tom krvavom putu poniženja i uništenja. U jarcima, jamama, šumama i rijekama partizani strijeljaju, kolju, muče i pljačkaju. Kasnija izjava Čerčila, "da je pomaganje Tita bila njegova najveća pogreška tijekom rata", ne može sprati ljagu s engleskog imena. Da li se povijest ponavlja? Nije li i današnji odnos nekih zapadnih političara spram Hrvatskoj nešto već viđeno?

Radi veće preglednosti tih marševa smrti i ilustracija što su prošli preživjeli, prof. Anđelko Mijatović navodi slijedeća dva primjera:

1. Josip Hećimović(1919.-1976.) je u Krumpendorfu u Austriji 25. svibnja izručen jugoslavenskim partizanima u Jesenicama, a odatle je njegovo stradanje i njegov križni put, zajedno s tisućama drugih, vodio kroz Medvode, Kranj i Št. Vid u Sloveniji, kroz Zagreb, Križevce, Bjelovar, Koprivnicu, Viroviticu, Čeralije, Lisičine, Voćin, Požegu, Našice i Osijek u Hrvatskoj, Šid, Kuzmin, Martince, Rumu, Kamenicu i Petrovaradin u Srijemu, Bačke Jarke u Vojvodini, Segedin u Mađarskoj, Vršac i Kovin u Vojvodini te zloglasnu Glavnjaču u Beogradu gdje je bio suđen na tešku vremensku kaznu, nakon toga je 11 godina proveo u zatvorima;
  2. Jure Zovko, r. 1920., koji je zarobljen pred Bleiburgom 15. svibnja, a zatim je tjeran u koloni u smjeru Dravograd-Slovenj Gradec-Celje-Zidani Most-Samobor-Sisak. U Moslavini je pobjegao, ali je uhićen i u kolonu uključen na putu Pakrac-Daruvar-Bjelovar-Osijek-Vinkovci- Beograd-Kraljevo-Novi Pazar-Užička Požega-Užice-Kremna-Ližice-Zlatibor-Užice-Tara-Užice odakle je pušten 26. listopada 1945. (Kasnije je, g. 1961. u montiranu procesu suđen na smrt, pa na dvadeset godina strogoga zatvora koji je u potpunosti odrobijao.
- Neki dostupni partizanski dokumenti potvrđuju svjedočanstva preživjelih o svim onim stravičnim događajima Križnoga puta 1945.:

U izvještaju Štaba XII. udarne divizije JA Štabu III. jugoslavenske armije od 21. svibnja govori se da je 15. svibnja u 16 sati počela predaja, razoružanje i vođenje zarobljenika u Maribor, da zarobljenike i zaplijenjeno naoružanje vode i čuvaju pripadnici XII. udarne divizije i IV. osječke

udarne brigade. Da je u prigodi zarobljavanja zarobljeno 93.000 vojnika, a 27 ih ubijeno. (Ti podaci mijenjaju se iz dana u dan). Godine 1983. partizanski general Kosta Nađ izjavio je da je u Sloveniji zarobljeno 234.000 vojnika, od čega više od 150.000 pripadnika Hrvatskih oružanih snaga. On hrvatske civile, kojih je bilo daleko više, ne spominje!

Postrojbe XII. udarne divizije i postrojbe IV. udarne osječke brigade čuvaju zarobljenike u Mariboru. Po podacima operacijskog dnevnika Virovitičke brigade 12. slavonske divizije, postrojbe te divizije od 18. do 23. svibnja osiguravali su i vodili zarobljenike iz Maribora - od 19. svibnja vodili su kolonu 25.-26.000 zarobljenika prema Zagrebu do Dugog Sela (u selo Lupoglav) a zatim u smjeru Križevaca gdje su stigli 23. svibnja. Po dnevniku 40. slavonske divizije 16. svibnja u Dravogradu "se skupljaju desetine hiljada zarobljenih neprijateljskih vojnika i upućuju željeznicom i pješke u Maribor. Zarobljeni su Nijemci, domobrani, ustaše i četnici. Tu je također i civilno građanstvo, većinom Dalmatinci i Hercegovci, koje je krenulo sa ustašama u pravcu Austrije." Za dan 17. svibnja se navodi da divizija u Mariboru prima zarobljenike, osniva logore i zarobljenike "otprema prema Zagrebu. Dalje se kaže da među zarobljenicima pronalaze čuvene zlikovce i izdvajaju ih". "Odvajaju se oficiri i podoficiri od vojnika". Virovitička brigada je iz Dugog Sela 19. svibnja "sprovela" zarobljenike u Božjakovinu.

Iz operacijskog dnevnika 4. brigade 12. slavonske divizije vidljivo je da su:

I., II. i III. bataljun 15. svibnja od 5.30 do 22 sata vodili zarobljenike iz Dravograda u Slovensku Bistricu, 16. svibnja su odveli zarobljenike iz Sl. Bistrice do Maribora, do 23. čuvaju zarobljenike u Mariboru, a 23. svibnja od 8. do 18 sati vode zarobljenike od Maribora do sela Pobježja, 24. svibnja od 8 sati do 19,30 sati od sela Pobježja do sela Sračinec (kraj Petrijanca), 25. svibnja od 8 do 20 sati vode zarobljenike iz sela Sračinec u logor kraj sela Cvetkovca blizu Ludbrega, tu su zarobljenike čuvali 26. svibnja, a 27. svibnja vode ih od 5 do 19,30 sati od Cvetkovea do Kalinovca kraj Đurđevca u Podravini. U Kalinovcu su ostali do 28. svibnja, a 29. svibnja od 5 do 15 sati vodili su zarobljenike iz Kalinovca do Špišić Bukovice, 30. svibnja su od 19 sati vodili zarobljenike iz Špišić Bukovice u Sladojevce kraj Podravske Slatine, gdje su 31. svibnja čekali vlak da zarobljenike prevezu u Osijek, 1. lipnja 1945. zarobljenici su preveženi u Osijek gdje su stigli u 17 sati.

O brojnosti likvidiranih u marševima smrti Križnoga puta svjedoče, iako ne precizni, ali svakako približni podaci preživjelih koji navode:

Iz Maribora ih krenulo 11000, u Pančevo ih stiglo oko 600;

Iz Maribora ih krenulo 15000, u Osijek ih stiglo 6000;

Iz Dravograda ih krenulo 5000, u Bitolu ih stiglo 300;

Iz Dravograda ih krenulo 2400, u Beograd stiglo "malo njih"

Iz Slovenije ih krenulo 12000, u Novi Sad ih stiglo 3000.

Među mnogim potresnim svjedočanstvima o hrvatskom stradanju na Križnom putu 1945. godine ovom prigodom posebno ću prikazati nekoliko zapisanih svjedočanstava. "Čim su prvi iskočili iz kamiona, priča jedan svjedok, dočekali su ih batinama, palicama, udarcima nogu, lupali ih po glavi i želucu tako okrutno da nisam mogao gledati tu strahotu. Nekima su oči iskakale iz raspolovljene lubanje. Među krvnicima došaptavanja, ruganje, smjeh. Odzada su ih gurali na rub jarka. Tamo su čekali krvnici nogu naslonjenih na leševe. Jedan daje nalog: Pucaj! Krvnici pucaju u zatiljak i u isto vrijeme guraju u jarak druge leševe. Tako su se redom ispražnjavali kamioni dan za danom..." Mnogi su ranjenici stenjali u jarku, piše drugi svjedok, gdje su smrtno ranjeni sate i sate umirali. Posebno su strašni moji doživljaji onih dana, kad su vodili žene i djevojke iz kolone hrvatskih zarobljenika. Mnoge od onih nesretnica jaukale su u jarku, moleći smrtni udarac, kako bi njihove muke zauvijek završile". "Prvo što me je strašno potreslo kad su me izbacili iz kamiona na zemlju, govori čudom preživjeli svjedok, bio je ovaj prizor: nekoliko metara ispred mene sjedio je potpuno gol jedan domobran oko kojega se vrtio partizan s velikim nožem i sjeklao ga tako da je krv šikljala iz cijelog tijela. Bio je već slijep. Partizan mu je oči iskopao. Ruke su mu bile vezane na leđima. Podnosio je sve to potpuno mirno. Nije se mogla čuti nijedna riječ optužbe. Sjedio je, ne pognut, s uzdignutom glavom." Od početka svaki je naš korak bio obilježen krvlju, piše svjedok, stražari su

pucali na grupe prema svojoj volji. Odvajali su jednog po jednog, mučili ih, i, konačno, klali na očigled sviju. Kad smo izašli iz Dravograda, sve su nam uzeli, satove, odijela, cipele, a one koji nisu imali ništa, ubijali su kuglom u zatiljak. Nije se pravila razlika između staraca i djece, između muškaraca i žena, kojih e bilo u našoj koloni. Najveći dio puta umirali smo trčati, do su partizani jašili na konjima, ili se vozili na biciklima, ubijajući svakog tko je pao... Kad smo prošli Osijek, i preneli prema Dalju, naši su pratioci pred našim očima zaklali 150 ljudi. U Vinkovcima su nas smjestili u tvornicu cigle. Po noći su dolazili Srbi, odvođeci grupu za grupom, i nitko se nije vraćao. Noću su odzvanjali odjeci mitraljeza koji su gasili živote svezanih hrvatskih vojnika. Srbi su gazili nogama one koji bi se srušili, rezali ljudima vratove i nesretnike vukli po putu... Nna odsjeku Đurđevac - Beograd bilo je ubijeno oko tri tisuće zarobljenika, a da i ne spominjem one koji su ubijani na drugi način, ili pomrli od gladi, žeđi i iscrpljenosti. U Pančevu je bio izdvojen čitav jedan bataljun i strijeljan".

Posebnu pažnju zavrjeđuje ono što su 20. srpnja 1945. u pismu, zajedno s posebnim zapisnikom, uputili ratnom sekretaru Centralnog Komiteta Komunističke Partije Hrvatske i ministru trgovine i industrije u tadašnjoj jugoslavenskoj vladi u Beogradu Andriji Hebrangu Hrvati, partizanski borci iz Suhopolja kraj Virovitice: intendant Glavnog intendantskog slagališta Zagreb Ivan Lucović, iz Propagandnog odsjeka 34. udarne divizije Stjepan Reder, borac Virovitičke udarne brigade Mirko Vinter, predsjednik Mjesnog NOO Suhopolje Đuro Stipić, bivši tajni predsjednik Suhopolja Josip Škvore i Ferdinand Lisinski u neizvjesnosti. Solunski dobrovoljci povratnici iz Srbije, ponašaju se velikosrpski, govore da neće raditi i da će za njih raditi drugi (Hrvati), unose razdor među narod, prijetite da će s Hrvatima komunistima likvidirati ostale za probitak svojih ciljeva. [19]

Među stotinama tisuća prikupljenih i djelomično objavljenih potresnih svjedočanstava o stradanjima pojedinaca i skupina u Križnom putu godina 1945. spada i ono o stradanju Mirka Kolaka (1915.-1993.) i Filipa Rudeža (1919. -1945.) iz Tihaljine, općina Grude u Hercegovini, koje je konac rata kao domobrane zatekao u Sloveniji, odakle su u kolonama smrti stigli do Požege, prolazeći sva poznata maltretiranja, provjeravanja i razvrstavanja. U Požegi su posebno izabrani Hrvati iz Bosne i Hercegovine, po kotarevima. Odatle su upućivani tobože svojim kućama. Koliko se zna, odatle su koncem svibnja dvije skupine Hrvata, po nekima ukupno oko 5.000, otpremljeni u planinu Kozaru i tamo strijeljani. U drugoj skupini, njih oko 2600, našli su se Kolak i Rudež i još 17 drugih iz sela Tihaljine. Taj dio njihova Križnog puta išao je kroz Novu Gradišku i Staru Gradišku, gdje su im dali pojedini vrlo malo dvopeka. Iz Stare Gradiške skelom su prevezeni u Bosansku Gradišku, a odatle su povedeni prema Kozari, jedno vrijeme išli su uz neku željezničku prugu. U Gornjim Podgracima su smješteni (zbijeni) u ratu spaljenu zgradu tamošnje škole, a odatle su ih prozivali po stotinu i odvodili. Pretpostavljali su da ih se vodi na strijeljanje, ali budući da nisu čuli pucnjave nisu u to bili sigurni. Kad su njih i još neke iz Tihaljine prozivali, već je bila noć. Tada su ih prozivali po pedeset, vezali im ruke na leđima žicom, svrstali ih u dvored vežući ih međusobno za nadlaktice, a potom po dužini dvoreda. Kolak je odmah uspio odriješiti svoje ruke, a potom i ruke Filipa Rudeža te čak i onoga ispred sebe, bio je neki Lukenda također iz Tihaljine. Ostali su tako držeći se kao da su svezani. Dogovorili su se da će bježati prije nego ih počnu ubijati, odnosno kad im se pruži prilika. Međutim, netko je u koloni ispred njih također stao bježati, pa su i oni počeli bježati na različite strane. Kad je straža i za njima zapucala, pali su, a kad je prestala pucnjava podigli su se i nastavili bježati svaki na svoju stranu. Taktika bježanja i noć pomogli su im, iako su obojica bila ranjena, da pobjegnu stražarima. Budući da je u tom kraju služio vojsku, Kolak je dobro poznao to područje i to mu je pomoglo pri orijentiranju prema selima nastanjenim Hrvatima. Još su ga dva puta uhitili seljaci Srbi, ali im je oba puta uspio pobjeći. U hrvatskom selu Motike jedna bolničarka partizanka Hrvatica previla mu je ranu, a nakon tri dana, kad se od svega toga oporavio, krenuo je na put prema Hercegovini, opremljen od tamošnjih Hrvata. Kroz šume i planine, daleko od ljudi i prometnica, dvanaesti dan došao je kući i krio se do objavljivanja amnestije u početku kolovoza 1945. Kolakov suborac i sudrug u patnjama Filip Rudež bio je također pri bijegu ranjen, ali je uspio pobjeći i skloniti se u jednu obitelj koja mu je previjala rane i nakon dužeg vremena, prije amnestije, došao je kući. Budući daje u Ljubuškom bio "komandant" njegov rođak, ujčević,

partizanski kapetan Rudo Kolak, koji je negdje u Srijemu stupio u partizane, Rudež je otišao k njemu i prijavio se, nadajući se da će ga zaštititi. Međutim, tvrdi se, da ga je upravo on i ubio, kao što je, tako se tvrdi, negdje u Sloveniji ubio i vlastitoga brata ustašu, zarobljenika. Za takav postupak prema Rudežu, kao i prema stotinama tisuća drugih nije bilo nikakvog razloga.

Mnogi koji su preživjeli sve te patnje, kad su došli u svoja kotarska upravna središta, bili su bez ikakva suda poubijani na najokrutnije načine i bačeni u zajedničke rake, u jame ili rijeke. Mnogi su od posljedica proživljenoga na Križnom putu umirali nakon dolaska svojim kućama, a preživjeli će još dugo osjećati posljedice svih tih stradanja i patnji u tom nečovječnom postupku prema zarobljenicima protivnom Ženevskoj konvenciji o postupanju s ratnim zarobljenicima.

Iako se ne mogu prikazati sve patnje hrvatskoga naroda u kolonama i marševima smrti 1945. godine, ovaj prilog je samo jedna od ilustracija hrvatskoga stradanja 1945. g., svakako najtežih patnji u hrvatskoj povijesti. Bleiburška tragedija i tragedija Križnog puta, tragedije što su se zbile na znanim i neznanim stratištima tih godina, kao i pola stoljeća komunističke vlasti bivše Jugoslavije, ostavile su u svijesti hrvatskog naroda nezacijeljene rane, jer najteže zarasta rana koja se skriva. Te rane su bile utoliko teže što su se morale kriti, o njima se nije smjelo ni govoriti. Teško je naći i jednu hrvatsku obitelj čiji bar jedan član nije ostao na tom putu straha i zločina; bez čovjeku dostojnog ukopa i obilježja na grobu, ostali su da svjedoče i opominju da se nikada ne zaboravi, niti dopusti da se ikada više ponovi. Sva ta zlodjela učinjena su u ime komunizma i pod licemjernom parolom "bratstva i jedinstva". Sredstvima prisile, nasilja i poniženja skoro pet desetljeća je nastavljeno plansko uništavanje hrvatskog nacionalnog bića.

Dedijer pak navodi kako je Staljin upitao Tita hoće li nova Jugoslavija moći zadovoljiti Hrvate, a iz tog se pitanja može zaključiti intimno mišljenje Staljina o Jugoslaviji i o Hrvatskoj. Pa i Hebrang, koji je imao drugačiju koncepciju od Tita i koji je, prema Đilasu, (Wartime, N.Y., str. 407, prema Ante Beljo "Yu-genocid", s. 38) bio smijenjen 1944. godine na zahtjev Kardelja i Rankovića i to zato što su ga smatrali odgovornim za to što se je "u Hrvatskoj govorilo o uspostavljanju samostalne vlasti za Hrvatsku", bio je smatran Staljinovim čovjekom, što bi također moglo značiti da Staljin nije bio protiv hrvatske samostalnosti. Pravi razlog toga što su komunisti bili protiv hrvatske države nije, dakle, taj što vanjski svijet ne bi prihvatio postojanje hrvatske države, nego je pravi i jedini razlog u tome što je u Partiji prevladala velikosrpska linija, kojoj se je priklonio i sam Tito, iako rodnom Hrvat.

A budući da je u Teheranu g. 1943. odlučeno kako će se pomagati Titov partizanski pokret, ključ budućnosti na našem području nije ovisio o prozapadnjačkoj Hrvatskoj seljačkoj stranci, niti o ustaškom pokretu koji je bio vezan uz Nijemce, nego jedino o komunistima. I zato glavna i jedina krivnja za gubitak hrvatske države leži na hrvatskim komunistima, koji se nisu borili samo za promjenu režima, pa niti samo za boljševizaciju hrvatske države, nego za njezino rušenje i uklapanje u Jugoslaviju, u novu Veliku Srbiju. Na njima je i glavna krivnja za Bleiburg, jer je čak i gubitak države mogao proći na puno bezbolniji način, s puno manje ubijenih. U Bleiburgu i nakon njega nisu, naime, ubijani samo ustaški prvaci, pa niti samo intelektualci. Zločini počinjeni u Bleiburgu i nakon njega nisu, dakle, bili u funkciji klasnog osvajanja vlasti. Ne radi se, dakle, o nekom velikom Katynu, o super-Katynu, jer u Katynu je likvidirana vojnička krema Poljske, a ne obični Poljaci.

Zločini Bleiburga učinjeni su u funkciji ispunjenja velikosrpskih planova s ciljem biološkog uništavanja hrvatskog naroda. Kako je to dobro rekao Đilas: "Oni su morali umrijeti, da bi Jugoslavija živjela!" A Jugoslavija, to je zapravo Velika Srbija. "Među pojavnim oblicima političkog totalitarizma 20. stoljeća totalitarizam ljevičarskoga, komunističkog tipa nije bio manje zločudan od totalitarizma desničarskog, fašističkog i nacionalsocijalističkog tipa (komunisti su, recimo, mnogo više ubijali od fašista i nacista, čak su i mnogo više komunisti poubijali); nipošto manje zločudni, komunistički politički sustavi još su se i mnogo dulje održali i na mnogo većim prostranstvima. Aproksimacije radi: prema istraživanjima skupine francuskih autora (u bestseleru "Crna knjiga o komunizmu") glavni totalitarni pokreti 20. stoljeća usmrtili su oko (125.000 000) sto

dvadeset i pet milijuna osoba; od toga, komunisti su pobili oko sto milijuna (100.000 000), a nacisti oko dvadeset i pet milijuna osoba. Sve u svemu, komunistički politički kanibalizam 20. stoljeća pomorio je više svijeta nego li, u povijesti čovječanstva, ikad itko!" [20]

No, u vertikalnom sustavu kakav je vladao unutar Partije, najveća odgovornost za zločine Bleiburga pada na samog Tita, jer je nemoguće pretpostaviti da se to moglo dogoditi bez ili mimo Titova znanja, a još manje protiv njegove volje. Tim se zločinima Tito svrstava ne samo u hrvatske renegate i izdajice, nego u zatirače vlastitog naroda, u zločinca koji je učinio genocid nad vlastitim narodom, uz bezrezervnu pomoć hrvatskih komunista. Vladislav Musa upozorava da se Titovi zločini ne smiju zaboraviti. Povijesna istina je neizbježna. Tito je kriv, što je:

- dao umoriti nakon završetka rata više od sto tisuća uglavnom mladih Hrvata
- za svoje 35-godišnje stahovlade, istjerao milijun Hrvata iz Hrvatske, umjesto njih doveo Srbe
- desetine tisuća Hrvata prošlo je kroz njegove tamnice (Goli otok i dr.), to je više od 136 tisuća godina robije, uništene obitelji, egzistencije...
- pobio za vrijeme rata više od 500 (točnije 511 od ukupno 633) svećenika, redovnika - franjevaca i časnih sestara, koliko ih je ubijeno u Drugom svjetskom ratu,
- nadbiskupa Alojzija Stepinca osudio na 16 g. robije. Simbol njegove 'demokracije' je presuda brojnim svećenicima - gotovo svi preživjeli hercegovački franjevci bili su osuđeni na drastične kazne i gnjili su u komunističkim kazamatima u Celovini, Zenici, Foči, Mitrovici... A suđeno je uglavnom Hrvatima, uglednim i karakternim ljudima i književnicima!
- gotovo uništio hrvatsko gospodarstvo, gradnjom političkih tvornica,
- raselio dobar dio hrvatskog pučanstva iz Hercegovine gradeći politička jezera (Rama, Jablanica...).
- Valjda je zbog toga tražio Nobelovu nagradu za mir!

Sve njegove floskule i 'bratstvo i jedinstvo' 'ravnopravnost', nesvrstanost, koegzistencija ... završili su na povijesnom 'nigdje'... Slobodno ga se može staviti uz rame povijesnim (negativnim) 'velikanima': Neronu, Staljinu, Hitleru, Causcescu, Enver Hodži i njima sličnima.[21] Zaboraviti znači ubiti žrtve i drugi put. Hrvatski narod odnedavno može slobodno obilježavati Bleiburšku tragediju. To obilježavanje žrtava Bleiburga i Križnih putova treba iznova poticati hrvatski narod na stvaranje hrvatske budućnosti u kojoj neće biti Bleiburga, križnih putova, Maribora, Širokog Brijega, Bišine. Danas kad je omogućen pristup povijesnim izvorima, treba pokopati mitologiju zločina na kojoj se temeljila jugoslavenska historiografija, jasenovački mit i niz drugih mitova koji su stvarali rasističku matricu o genocidnosti hrvatskog naroda. Jedino povijesne činjenice mogu pokopati tu mitologiju. [22]

6. Ubijanje redovnika i svećenika

Vrhunac stradanja Hrvata u Drugome svjetskome ratu je poznata bleiburška tragedija hrvatskog naroda. Sramna prijevarena Engleza i izručenje hrvatske vojske Titovim partizanima, Križni put, kolone smrti, više stotina jama i masovnih grobnica nedužnih hrvatskih vojnika i civila. Kad je cijela Europa slavila završetak rata - Hrvati su mučki, bez borbe, na prijevazu izgubili pola milijuna svoje mladosti! U toj strašnoj osudi Hrvata na istrjebljenje i nestanak od strane ideologa velike Srbije, ovaj put u partizanskoj režiji, na udarnoj meti našla se Katolička crkva i njezini svećenici. Kroz 14 stoljeća katolički su svećenici, biskupi, redovnici i redovnice bili učitelji, odgojitelji, evangelizatori, branitelji i glavna duhovna snaga hrvatskog naroda! U toj za Hrvate apokaliptičnoj 1945. trebalo je hrvatski narod obezglaviti, a Hrvate dotući do kraja i uništiti njegovu stoljetnu duhovnu snagu - Katoličku crkvu! Beogradska čaršija i Komunistička partija su odlučili Katoličku crkvu u hrvatskom narodu baciti na koljena držeći se starog pravila - udariti po pastiru i stado će se raspršiti - Crkva u Hrvata je osuđena na nestajanje, kako bi nestao i sam hrvatski narod. To je bio razlog da su Srbo-komunisti ubijali svakog svećenika koji je išta osjećao za svoj narod. Nakon istraživanja don Anto Baković je došao do podataka da je broj ubijenih biskupa, svećenika, bogoslova, redovnika i redovnica Crkve u Hrvata 633 - partizani su ubili njih 511. Čini se, ipak da je pri ubijanju svećenika i svećeničkih kandidata - njih preko 600 -, postojao određen redosljed. Jedan je komunistički prvak rekao: "Pobijmo mlade, a stari će i onako proći!" Zanimljivo je, zbog

povijesne istine, dati prikaz onih vojska i ideologija koje su pobile ove crkvene osobe. Titovi partizani do 9. svibnja 1945... 31

Ozna, Udba, Partija nakon 9.5.1945.... 118

Žrtve koje su Englezi na prijevazu izručili Titovim partizanima... 64

JNA (ubijeni bogoslovi na služenju vojnog roka)... 15

Ukupno partizanskih žrtava... 511

Četnici... 52

Njemačka vojska... 11

Talijansko-fašistička vojska... 3

Angloameričko bombardiranje... 27

Ustaše... 2

Domobrani NDH... 1

Istočno bojište... 3

Tifusari... 16

Nepoznato... 7

Ukupni broj žrtava...633

1. U Banjalučkoj biskupiji ubijeno...73,08% klera.

2. U Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji ubijeno... 69,57% klera.

3. U Vrhbosanskoj nadbiskupiji (Sarajevo) je ubijeno...56,45% klera.

4. U Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji (Mostar) je ubijeno ...43,30% klera.

5. U franjevačkoj provinciji Bosna Srebrna (Sarajevo) je ubijeno...36,67% klera.

Kao što vidimo prvih pet mjesta drže biskupije i provincije na tlu Bosne i Hercegovine. Način na koji su ovi naši mučenici ubijani predstavlja najmonstruoznije mučenje Kristovih sljedbenika u cjelokupnoj povijesti kršćanstva. Sva progonstva Kristovih sljedbenika u Rimskom Carstvu za vrijeme Nerona, Domicijana, Decija, Valerijana i Dioklecijana ostaju blijeda i slabašna slika pred ovovjekim progoniteljima Katoličke crkve: Titom (Brozom), Dražom (Mihajlovićem), Mošom (Pijadom), Kočom (Popovićem), Markom (Aleksandrom Rankovićem), te brojnim drugim Titovim komesarima i generalima i četničkim vojvodama. Sva progonstva, ubijanja i iseljavanja koje su Hrvati podnosili od Mongola, Tatara, Turaka, Osmanlija i Janjičara padaju po svojoj žestini pred zločinima četnika, Partije, Udbe, Ozne i beogradske čaršije. Pokolj više stotina hrvatskih svećenika i zatvaranje još većeg broja svećenika, trebalo je biti završni čin uništenja Hrvata! Komunisti i velikosrbi nisu pobili samo stare svećenike, nego su pobili mladost i budućnost Crkve! Namjera je bila jasna: mlade, posebno one Božje i narodne idealiste, treba pobiti, stare na robiju pa neka tamo polako umiru, a ono što ostane po župama odvojiti od Rima i pape. No, naši su srbo-komunisti ipak bili slabi povjesničari! Nikako nisu mogli shvatiti da i Bog piše povijest, pa i onda kada svoje izabranike pušta u ralje koljača i mučitelja. Božja je uvijek zadnja! Od 633 ubijene crkvene osobe, njih 531 su svećenici i redovnici, 72 su sjemeništarcari i bogoslovi, a 30 je časnih sestara. Podaci o stradalim sjemeništarcima, bogoslovima i časnim sestrama su pravo otkriće za noviju crkvenu povijest, jer ovaj podatak nije bio poznat. Svako je stoljeće u dvadeset stoljeća dugoj povijesti Crkve imalo po koje progonstvo. Usudujem se tvrditi da na tlu stare Europe, računajući i progonstva kršćana u prva tri stoljeća, povijest Katoličke crkve nije zapisala strašnija mučeništva svećenika od ovih koje su podnijeli svećenici Crkve u Hrvata. Zato svjedočim, kao plod mog poznavanja poznatih progonstva Katoličke crkve u povijesti, da su hrvatski katolički svećenici, mučenici iz ove knjige, najteži mučenici cjelokupne povijesti kršćanstva.[23]

7. Značenje

Završetak Drugoga svjetskog rata ujedno znači i najveću tragediju hrvatskog naroda. Priča o Bleiburgu počinje 15. svibnja 1945. Kada je postalo jasno da će Njemačka izgubiti rat. Iz Hrvatske su se pokrenuli brojni rodoljubi i protivnici komunizma. Išli su u okrilje kulturne Europe sa željom da se situacija na području Nezavisne Države Hrvatske što prije sredi. Britanska ih je vojska, kako smo vidjeli, zatekla na bleiburškom polju, gdje su razoružani i predani partizanima s odlukom da ih

se vrati u Jugoslaviju. Na povratku putem uz Dravu 16. Svibnja 1945. Počinje ubijanje civila i ratnih zarobljenika od strane partizana ili točnije 7-me brigade 17-este partizanske divizije. Hrvati taj put zovu Križni put, Holokaust, pokolj ili marš smrti, koji počinje u Bleiburgu, a za mnoge završava smrću, prije nego što su stigli u logore u Vojvodini ili čak u Makedoniji. Masakri nad sudionicima marša događali su se posvuda. Ne može se (možda se nikad neće moći) odrediti broj žrtava u znaku Bleiburga, koji je počeo 15. svibnja 1945., a potrajao nekoliko godina u svojem najbrutalnijem krvničkom obliku. Ubijalo se, okrutno i bezimeno, bez suđenja, bez ikakva ispitivanja i provjeravanja o možebitnoj krivici, bez popisa: kriv si, jer si Hrvat. Ubijalo se da se ubija, da se izdovolje sadisti i da se što više umanji broj Hrvata, jer cilj je bio: što više mrtvih Hrvata, to sigurnija nanovo uspostavljena Jugoslavija. Nakon pola stoljeća bilježi se približni broj žrtava. Na istim putovima ginuli su i drugi. Tako se računa da je izginulo oko 200.000 Hrvata, 12.000 Slovenaca, 6.000 Crnogoraca, 3.000 Srba i oko 60.000 Nijemaca. Tko je za taj pokolj najviše kriv? Još uvijek na to pitanje teško je odgovoriti. Ne mogu prešutjeti odgovornost samih Hrvata, ali nas je sve iznenadila odgovornost Engleza koji su isticali Ženevsku konvenciju kojoj je Nezavisna Država Hrvatska pristupila 1943., pa tako stekla pravo na zaštitu. Veliki su krivci partizani na čelu s Titom. I onda, nakon izvršenja zločina, Jugoslavija je sve poduzela, da se ni u domovini niti u svijetu ništa ne sazna o Bleiburgu i krvavi ratni konac prikazan je kao neko posve naravno 'ratno rješenje'.

Bleiburg je naša hrvatska katarza - čistionica, izmirenje osjećaja samilosti i straha -, on je bio, a i danas je, ispit savjesti za cijelu Hrvatsku. Ispit, koji su do danas položili mnogi Hrvati; ali ih ima, nažalost, koji ga nisu položili ni do danas. Jedan od onih koji su preživjeli Bleiburg, Vinko Nikolić, u svom zarobljeničkom dnevniku 1945.-1946., izvrsno zapaža, da je Bleiburg prijelomni događaj u cjelokupnoj hrvatskoj povijesti, da je Bleiburg možda izmijenio i samu dušu hrvatskog naroda, pa da bi se možda moglo govoriti i o Hrvatskoj prije Bleiburga i Hrvatskoj poslije Bleiburga.

Započeo je strašan masakr i brutalno ubijanje ljudi u obruču. Uslijedila je predaja preživjelih. Zarobljenike su preuzele partizanske jedinice i otpremile ih natrag u Titovu Jugoslaviju. Tim časom postaju Križni put hrvatskog naroda. Broj žrtava govori o preko sto tisuća ljudi. Sve su nevine žrtve dostojne našega štovanja, svima se moramo pokloniti, a licitiranje njihovim brojem bilo bi zaista nedostojno i sasvim suprotno našim pojmovima etičnosti.

Bleiburg je zaista postojao, ne samo kao konkretni toponim, nego i kao metarofa. Ne samo kao mjesto gdje se zbio zločin pobjednika nad pobijedenima, nego i kao simbol mnogih zločina iste vrste. Jer Bleiburg se u Hrvatskoj, za Hrvate, zbivao puno prije Beliburga, a završio je puno poslije njega. Pokolj naoružane hrvatske vojske i mase civilnog pučanstva koje nikad nije ni bilo naoružano zbio se nakon Bleiburga 15. svibnja 1945., ali Bleiburg je počeo u svakom našem gradu onoga dana kad su partizanske jedinice s crvenom zvijezdom na čelu ušle u nj. U Čapljini, primjerice, Hrvati su doživjeli Bleiburg već 1941., a posebno 1943. kad su partizanske jedinice nakratko ušle u taj grad i poubijale nekoliko desetaka građana hrvatske narodnosti: trgovaca, obrtnika, posjednika, malih činovnika, koji nisu bili politički eksponirani ni na jednoj strani. Poubijali su ih iz čista mira.

A slično je bilo i u drugim hrvatskim gradovima. U Hercegovini je Bleiburg poistovjećen s ubojstvom i paljenjem franjevac na Širokom Brijegu. U Dubrovniku Bleiburg je počeo na Daksi, u drugim gradovima na drugim, njihovim lokacijama. Gotovo svaki hrvatski grad ima svoj Široki Brijeg, svoj simbol Bleiburga. A što tek reći o sablasnim križnim putovima i kolonama smrti, u kojima su zarobljeni hrvatski vojnici i civili, starci i žene, bezdušno vođeni i mučeni, gladni i žedni, od austrijsko-slovenske granice do pojedinih odredišta u Hrvatskoj, pri čemu se njihov broj svakodnevno drastično smanjivao, jer su na tom putu, izmučeni i bolesni, zlostavljani i poniženi, što od iscrpljenosti a što od partizanskog metka, zauvijek ostali mnogi od njih? Bez suda, bez ikakva pravnog postupka, bez i najmanje dokazane krivnje, odvođeni su u smrt ranjeni hrvatski vojnici iz bolnica, razoružani pripadnici regularnih vojnih postrojbi, nemoćni civili, majke s djecom, liječnici i drugo medicinsko osoblje koje se tu zateklo u službi Crvenog križa, a zna se i to, da je negdje na putu između Velike Gorice i Kravarskog, sredinom svibnja, strijeljana oveća grupa djevojaka iz

ženskog internata u Preradovićevoj ulici.

Stravičnih primjera "oslobađanja" ima na pretek, posebno u našim krajevima gdje malo koja hercegovačka obitelj bar jednim članom nije platila "blagodeti" te "slobode". Pred ovakvim prijetnjama i crnim slutnjama, već sredinom travnja 1945. godine, velike su se mase civilnog pučanstva iz svih hrvatskih krajeva počelo povlačiti prema Zagrebu i sjevernim predjelima Hrvatske. Izbeumljeno od straha, s nadom u spas od "osloboditelja" mnoštvo se slijevalo prema glavnom gradu umiruće Nezavisne Države Hrvatske.

Od 6. do 15. svibnja 1945. godine kolone su postajale sve veće. Broj izbjeglica stalno raste, broj nikad nije utvrđen - računa se od 300 do 500 tisuća. Bježe iz pakla "osloboditelja" u spasonosno okrilje angloameričke vojske, da joj se preda s nadom da će kod nje naći spas od pokolja. Razbjesnjeli partizani i četnici, koji su masovno zamijenili kokarde partizanskim zvjezdama i svrstali se u prve redove koljača bespomoćnog civilnog pučanstva i poražene hrvatske vojske, žurili su da im presjeku put i spriječe prelazak granice. Žurili su da sadistički iskale svoju stoljećima nataloženu mržnju prema svemu što nosi hrvatsko ime.

8. O Bleiburgu nakon Bleiburga

Rat je završio, a komunisti navikli na zločine, nastavili su što su radili za rata. Bleiburg i sve ono što je slijedilo nakon njega uzrokovano je gubitkom hrvatske države. Revolucija bi, da nije bilo protuhrvatskog ustanka, protekla mirno. Ustaštvo je kao koncentracija državotvorne volje naroda mobiliziralo gotovo sve Hrvate. Da smo nakon svršetka rata uspjeli sačuvati državu, ne bi bilo niti Bleiburga.

Nezavisna Država Hrvatska bila je država, a ustaški režim poglavito nije bio zločinački. Samo se u cjelini povijesnog razvitka mogu ocijeniti ustaški pokret i stvaranje Nezavisne Države Hrvatske. Bilo je to vrijeme kada se u nekoliko godina naglo ubrzavala i zgušnjavala, razmišljala i osmišljavala povijest. Tada je na kušnju stavljen čitav moderni hrvatski narod. Povijesnom su ispitu podvrgnuti utemeljenost nacionalnih i nadnacionalnih ideologija u njihovoj valjanosti, zabludnjelosti, prepletenosti, suprotstavljenosti i ostvarivosti. Moglo bi se reći da je kušnja bilo previše, a vremena premalo. Postavilo se više pitanja no što se moglo i stiglo dati odgovora te da u svemu što će se istraživati valja u višelikosti tražiti smisao i povijesno značenje godina u razdoblju od 1941. Do 1945. Godine. One zaslužuju temeljito i potanko proučavanje koje će ih znanstvenom objektivnošću i vjerodostojnošću izvući iz kliješta bivših propaganda i tabua, antagoniziranih protagonista i baštinika, zavisnih interpretatora.[24]

Politika Hrvatske seljačke stranke, razmišlja Kazimir Katalinić, vjerovala je u pobjedu saveznika u ratu te demokracije u Europi i domovini, a onda u tom procesu i u demokratsko rješenje hrvatskog pitanja. Možda je ovdje mjesto upozoriti na kontroverzan pristup partizanskoj revoluciji i na njezinu ocjenu. Ta revolucija bila je protuhrvatska, nije se borila samo protiv ustaškog režima nego i protiv hrvatske države, koju su vodili komunisti u službi Velike Srbije

Postavlja se, dakle, pitanje da li se je mogao izbjeći Bleiburg, tj. sačuvati državu nakon svršetka rata? Hrvatski je narod u to vrijeme imao tri političke ekipe. Jedna je politička ekipa, tj. ustaški pokret, uspostavila hrvatsku državu. No, bila je povezana s Njemačkom. Ustaška politika, povezana s poraženom Osovinom, nužno je morala propasti. To više što su jedino ustaše bile za nezavisnu državu, a i komunisti i hrvatska emigracija u Londonu za Jugoslaviju. Zbog svoga smještaja i općih smjerova ratnih operacija Nezavisna Država Hrvatska nije se mogla potkraj rata preorijentirati, osloboditi snažna osovinskog utjecaja i opstati. Dakle, sa silom koja je izgubila rat. Zato ta skupina nije bila u stanju očuvati državu, jer je poraz Njemačke automatski značio i njezin poraz.

Osim te skupine, hrvatski narod je imao još dvije političke skupine. Jedna, Hrvatska seljačka stranka (HSS), bila je prozapadnjačke orijentacije te je omogućavala hrvatskom narodu da igra na prozapadnjačku kartu kako bi sačuvao svoju državu. Njezin predsjednik, dr. Vladko Maček, odbio je njemačku ponudu da proglasi hrvatsku državu sačuvavši tako samog sebe i svoju stranku kao hrvatsku političku alternativu u slučaju da Njemačka izgubi rat. U borbi za državu narod je napustio

Mačeka, kad ase on deklarirao za Jugoslaviju. Stranka se, istina, prilično razbila, jer je jedan dio narodnih zastupnika surađivao s ustašama, drugi je dio svršio u partizanima i surađivao s komunistima, dok je dr. Ivan Krnjević, glavni tajnik stranke i najvažniji čovjek u stranci nakon Mačeka otišao u emigraciju gdje je bio potpredsjednik emigrantske jugoslavenske Vlade. Prisustvo dr. Krnjevića u londonskoj Vladi bilo je pozitivno utoliko, što je otvaralo mogućnost povezivanja Hrvatske sa Zapadom, ali je ujedno bilo i negativno jer je davalo legalitet Jugoslaviji i kralju Petru, dokazujući svijetu kako Hrvati smatraju Jugoslaviju svojom državom, što bi značilo da Nezavisna Država Hrvatska nije država hrvatskog naroda nego marionetska tvorevina Italije i Njemačke, koja će samim time trebati nestati nakon završetka rata.

Unatoč tome, činjenica je da su tijekom rata mnogi ustaše, pa i sam dr. Ante Pavelić, smatrali kako će doći vrijeme kada će HSS trebati zaigrati svoju kartu i omogućiti prebacivanje Hrvatske na savezničku stranu. Ne samo da su to smatrali, nego su postojali dodiri s vodstvom HSS-a već od polovice 1941. godine, a u nekim je razgovorima sudjelovao i sam dr. Ante Pavelić, dok je za druge dao pristanak ili inicijativu. Potrebno je ipak napomenuti da je u ustaša uvijek postojala bojazan da bi HSS mogla u konačnici pristati i na Jugoslaviju, ako ne bi mogla izboriti priznanje hrvatske države. Dovoljno je spomenuti da je u prvim dodirima između Lorkovića, koji je tada nastupao u ime dr. Pavelića, te Košutića i Faroltija dana 6. kolovoza 1944. Lorković zatražio da HSS, kada bude preuzela vlast, proglasi pun suverenitet hrvatske države i da na taj način stavi zapadne saveznike pred gotov čin, što je Košutić odbio, rekavši da će "HSS uznastojati da hrvatska država opstane, no to da se ne može postići dovođenjem zapadnih saveznika pred gotov čin, već u suradnji s njima". [25]69

Međutim, postojala je i treća politička skupina, tj. hrvatski komunisti. No, ta je skupina, za razliku od prijašnjih dviju, bila protiv hrvatske države i borila se je za uspostavu nove Jugoslavije. Dakako, nisu svi ljudi u toj stranci bili u potpunosti isti, ali je prevladavala ona struja koja je bila ne samo prosovjetska, nego i prosrpska. U slučaju Hrvata, bilo je vrlo malo ljudi poput Hebranga, a prevladavali su razni Bakarići, dok je glavnu riječ imao Tito. Titu je bilo glavno da u čitavoj Jugoslaviji uspostavi boljševički prosovjetski režim. Pri tome je čak i borba protiv okupatora bila od sekundarne važnosti. Tako, kad je izgledalo da se sprema saveznička invazija u Dalmaciji, nije se Tito sklanjivao poslati dr. Velebita opunomoćenom njemačkom generalu u Hrvatskoj von Horstenau, da mu ponudi vojničku suradnju u borbi protiv Saveznika. Velebit je izjavio generalu Horstenau da za to ima Staljinov pristanak, budući da Sovjetski Savez smatra Balkan svojom zonom.

Istodobno je dr. Ante Pavelić dao upute hrvatskoj vojsci da u slučaju savezničke invazije u Dalmaciji ne pruža nikakav otpor. Dakle, Pavelić, tobože sluga okupatora, želi omogućiti savezničko iskrcavanje jer vjeruje da će putem saveznika, a u kombinaciji s HSS-om, uspjeti očuvati državu, dakako s time da dođe do promjene režima, dok Tito, tzv. borac protiv okupatora, nudi svoje usluge okupatoru u borbi protiv zapadnih saveznika.

Netočno je smatrati kako su komunisti bili za Jugoslaviju zato jer to tobože drugačije u to doba nije bilo moguće, Činjenica je npr. da je Roosevelt smatrao kako je najbolje da Srbi i Hrvati ne žive u istoj državi. Tek je negdje u drugoj polovici 1943., prvenstveno na pritisak Engleza, promijenio svoje mišljenje. Pa čak je i Staljin smatrao da bi Hrvatska trebala biti samostalna. Poznato je da je on htio priznati NDH 1941. godine, a za to je u to doba bio i Komitet zagrebačke partijske organizacije, dok je tadašnje Tito-Rankovićevo vodstvo bilo odlučno protiv priznanja NDH. [26]

Godine 1945. svakome je već bilo vidljivo da se približavamo završetku rata i da će Njemačka biti poražena. Sastanak predstavnika triju savezničkih velesila na Jalti od 4. do 11. veljače 1945. jasno je govorio da će nestati hrvatska država koja će biti uklopljena u Jugoslaviju. Postavljalo se pitanje: što učiniti?

Sukobljavala su se dva mišljenja. Jedno je bilo da se pruži otpor, bilo u vidu Krbavske bitke, bilo odlaskom u šume. Drugo je mišljenje bilo da se vojska i svi koji žele povuku na Zapad i potraže zaštitu kod Engleza i Amerikanaca. Po svjedočanstvu generala Luburića, Pavelić se je "osobno borio među te dvije struje", te je "na predzadnjem sastanku Glavnog stana pitao svoje generale, jesu

li za to, da se obnovi Krbavska bitka".[27] I njemački poslanik Kasche je u sudskoj istrazi izjavio da se je "Pavelić kolebao da li da napusti zemlju ili da sa vladom ostane u zemlji i da ovdje započne gerilsku borbu. U tu svrhu je od nas tražio oružja i municiju koju mu nismo mogli dati jer nam je trebala za vlastitu vojsku," [28]

Oni koji su se zalagali za borbu dijelili su se u dvije skupine. Jedni su bili za to, da se vojska povuče prema Istri, gdje bi se pružio otpor u očekivanju da se u to umiješaju i zapadne sile. Vjerovali su, da će naskora doći do sukoba zapadnih sila i Sovjetskog Saveza, pa da bi tu mogla postojati naša šansa. Slično su mišljenje imali i četnici, koji su se djelomično već bili povukli u Istru, s ciljem da tamo dočekaju dolazak zapadnih saveznika i u vjeri da će ih oni prihvatiti i pomoći im u borbi protiv Tita. Pa i Rupnik je bio sličnog mišljenja. No, kada su došli Englezi, nisu te četnike svrstali u svoje redove, nego su ih na prijevaru razoružali, rekavši im da ih vode na sigurno, kako bi se odmorili i reorganizirali, a da će im tada dati novo, modernije oružje. No, ipak ih nisu izručili, osim nekolicinu.

Druga skupina vodstvenih Hrvata zastupala je mišljenje da bismo trebali otići u šumu i tamo pružiti otpor. Tako je, npr., dr. Džafer Kulenović predlagao da se vojska povuče u Bosnu i tamo započne gerilskim ratom. Prevladalo je, međutim, mišljenje da se ode u Austriju i da se tamo potraži zaštitu u zapadnih saveznika. Oni koji su zastupali to rješenje imali su na umu činjenicu da nismo imali dovoljno streljiva, da je potrebno izbjeći razaranje Zagreba, a vodila ih je i vjera da nas saveznici neće izručiti. Neki su u to vjerovali jer su smatrali da je Zapad human, a drugi jer su očekivali skori sukob Zapada sa Sovjetima.

Po dr. Vjekoslav Vraniću: "Na zasjedanju generaliteta pod predsjedanjem Poglavnika (30. travnja) predloženo je, a na sjednici vlade pod predsjedanjem dr. Nikole Mandića (u noći od 3. na 4. svibnja) prihvaćeno je ovo drugo rješenje: tj. povlačenje prema Austriji i polaganje oružja na ruke zapadnih saveznika. Prije samog povlačenja hrvatska je Vlada pokušala doći u dodir s Vrhovnim zapovjednikom savezničkih oružanih snaga za Sredozemlje, te mu u obliku Memoranduma staviti i obrazložiti svoj prijedlog." [29] Memorandum je poslan u Savezničku komandu u Caserti 4. svibnja s dvije delegacije i jedan je primjerak stigao u engleske ruke već 5. svibnja, ali nije uopće utjecao na tadašnje savezničke odluke.

Danas se zna što se je dogodilo u Bleiburgu i vjerojatno je da bi u tom času možda i odluka bila drugačija, da smo tada imali današnje iskustvo. Otpor je ipak bio moguć, te iako bezizgledan, značio bi za sam narod puno više u moralnom smislu. Ako je Bleiburg služio narodu kao podstrek na otpor jugoboljševičkoj tiraniji, koliko li bi mu tek snage ulio jedan Siget. Nakon činjenica klanja i marševa smrti danas se zna da ni u otporu, tipa Leonide, ne bismo kao narod imali više žrtava. No, valjalo je odlučiti bez toga iskustva. Prema tome, povjerenje u Zapad i u humanost tada nije bilo tako naivno kao što se pokazalo nakon Bleiburga. [30]

O Bleiburškoj tragediji Milovan Đilas je napisao: "... Većina ljudi koje su Britanci prisilno vratili iz Austrije bili su obični seljaci. Oni nisu imali umorstava na svojim rukama. Oni nisu bili ustaše ili slovenski domobranci. Njihova je jedina krivnja bio strah pred komunizmom i reputacija komunist. Jedini njihov razlog da su napustili svoje domove bila je panika. Da su nam Britanci predali kvislinške vođe kao Nedića i redarstvenike koji su surađivali s Nijemcima u mučenju i ubijanju vlastitog naroda, ili su to sami radili, - onda ne bi bilo nikakove sumnje o moralnosti čina koji su Britanci izvršili. Ali to nije ono - što su oni učinili. Oni su prisilno vratili sve - a to je potpunoma krivo." Svoja razmišljanja Nikolaj Tolstoj je sažeo u ujednu rečenicu: "Nakon što su se dočepali vlasti, komunisti su u Jugoslaviji pobili stotine tisuća ljudi". Harold MacMillan je napisao: "Među izbjeglicama bilo je tisuće i tisuće ustaša,... sa ženama i djecom, kao i onih koji, jer su bili rimokatolici,... ili jednostavno zbog drugih razloga nisu simpatizirali komunizam... bili su jednostavno proglašeni fašistima i nacistima." Britanski zapovjednik u Bleiburgu brigadni general Scott je rekao: "Zajamčili su mi da će svi biti vraćeni svojim kućama i da će se prema njima dobro postupati. Da li su se oni toga držali ili nisu, ja ne bih znao reći. Nemam pojma da li su oni svi bili umoreni ili nisu. Ne bi me iznenadilo - da jesu". Vladimi Dedijer se sjeća: "Jednom sam zajedno sa

drugom Titom i Rankovićem računao kakva je bila osveta... naše revolucije..." "Mi smo posljednje godine rata, kao i prvih nekoliko meseci posle pobeđe, streljali oko 150 hiljada ljudi. Prema tome Homeini ima još punih deset godina da nas stigne".[31]. Sve što je navedeno Ivan Jelačić sažima u jednu rečenicu: 'San' Nikole Pašića o velikoj Srbiji i četnički plan ostvarile su komunistička partija Jugoslavije i komunistička partija Hrvatske preko OZN-e i UDB-e uz pomoć Hrvata koji su im se dodvoravali radi osbnih probitaka"[32]

9. K o m e m o r a c i j a

15. svibnja navršava se 57 godine od onog tragičnog svibnja 1945. godine u Bleiburškom polju kada je započela Golgota na prijevaru razoružane hrvatske vojske i nezaštićenog pučanstva koje je tražilo spas u bijegu pred raspomamljenim i žednim osvetničke krvi partizansko četničkim koljačima.

14. svibnja kraj Bleiburga kod skromnog spomenika bleiburškim žrtvama hodočasnici iz svih naših krajeva i Hrvati raseljeni diljem svijeta, preživjeli sudionici bleiburške tragedije, položiti će cvijeće i odati dužno štovanje hrvatskim nevinim žrtava koje krvnici pobiše samo zato što su bili katolici i Hrvati, te što su voljeli svoju Domovinu.

15. svibnja održavaju se komemorativne sjednice, te slave svete mise zadušnice u gotovo svim našim crkvama.

Obilježavanju će se pridružiti i dijaspora jer "zajedno smo i ginuli". Istina o Bleiburgu i Križnom putu - Putu smrti Hrvata, koji je nakon njega uslijedio, kao najvećem stradanju hrvatskog naroda u prošlom ratu, mora biti objelodanjena javnosti čitavog svijeta. Povijest mora ispraviti nepravdu dosadašnjih komunističkih tumačenja prema kojima su žrtve proglašene zločincima i njihove ubojice osloboditeljima.

Dostojno obilježavanje toga događaja, s prije svega, objektivnim tumačenjem svega što se dogodilo u Bleiburškom polju i kasnije na Križnom putu, je ne samo potreba nego i obveza svih nas prema nevinim žrtvama te kalvarije hrvatskog naroda. Na taj način će svijet saznati istinu o genocidu koji je prije pola stoljeća počinjen, a evo danas i nastavljen, nad ovim narodom.

Treba napokon kazati istinu o takozvanoj Narodnoj Oslobođilačkoj Borbi - i, partizanima, antifašistima, njihovoj borbi ali i zlodjelima, o udjelu jugo - komunistu u zločinima izvršenim nad hrvatskim narodom tih tragičnih dana 1945. godine; koliki je njihov značaj i uloga u masovnom pokolju prijevaram razoružane hrvatske vojske i mnoštva pučanstva u svibnju mjesecu u Bleiburškom polju u Austriji i Križnom putu kroz "oslobođenu" Jugoslaviju. Slovenija je zemlja pobijenih Hrvata. Samo u jednoj jami u blizini Maribora pronađeno otkrivene su kosti od oko 40.000 pobijenih Hrvata nakon završetka Drugog svjetskog rata 1945. To nisu hrvatske žrtve rata. One su žrtve titovske diktature i nastavak komunističke likvidacije što su ih na nedužnim Hrvatima jugoskomunisti vršili na završetku rata. Te kosti koje su rasute u protutenkovskim rovovima dugim tri kilometra žrtve su zavjere Zapadnih saveznika čija je krivnja dokazana u Londonskim arhivima i u knjizi Nikolaya Tolstoja. To su žrtve engleskih brigadira koji su izručili goloruke ljude komunističkim zvijerima u najvećoj bleiburškoj klaonici znajući što će s njima biti.[33] Poslije rata raznim sredstvima: kolektivizacijom i rankovićevizacijom stotine je tisuća Hrvata napustilo svoje domove i zemlju. Opustjela su sela, područja i otoci, a doseljeno je mnogo novog stanovništva, naročito iz Srbije.

Izvršeni zločini nad razoružanom hrvatskom vojskom i civilnim pučanstvom prešućivani su i zataškivani desetljećima. Zatiran im je svaki trag kako se ne bi saznala prava istina o tim zločinima i njihovim počiniteljima. Štoviše, počinitelji su te zločine prikazali kao svoju veliku pobjedu nad "fašistima", a izvršene zločine nad golorukim narodom glorificirali su kao "konačno uništenje fašizma".

Istinu o Bleiburgu i Križnom putu treba reći i zbog istine za buduće generacije, a posebno za svjetsku javnost - radi skidanja hipoteke s imena Hrvata kao tobože "genocidnom i fašizoidnom"

narodu. 57. godine nakon Bleiburga i Križnog puta, s ponosom može se kazati hrvatski je narod ostvario svoj san - nezavisnu, suverenu državu Hrvatsku. Sinovi bleiburških žrtava i križnih putova su se na najbolji način odužili svojim precima. Ispunili su njihov stoljetni san, njihove žrtve nisu bile uzaludne.

Hrvatski vojnik nije nikada ratovao za osvajanje tuđih teritorija, uvijek se i jedino branio na svome tlu od agresora u nametnutim mu ratovima, nikada se nije borio za fašizam, što mu pripisuju jugokomunisti, nego za slobodnu i suverenu hrvatsku državu. Bleiburške žrtve i žrtve križnih putova ne znače poraz već samo nastavak stoljetne kontinuirane borbe hrvatskog naroda za slobodu i uspostavu samostalne i suverene države Hrvatske.

Te su žrtve vezivno tkivo i nadahnuće hrvatskom narodu i u Domovinskom ratu u borbi do konačnog cilja. Zato hrvatski narod ne smije nikada zaboraviti Bleiburg, niti dopustiti da se ikad više ponovi. 15. svibnja, kada zvona na gradskim katedralama i seoskim zvonnicima oglase obljetnicu naše nacionalne tragedije, svi Hrvati u Domovini i oni raseljeni diljem svijeta, poklonit će se sjeni hrvatskih mučenika na svim križnim putovima, žrtvama znanih i neznanih stratišta, golgotama na martirijskom putu hrvatskog naroda do današnjih dana.

Gospodo, bleiburška operacija kao i brojni drugi pokolji nad Hrvatima koje sam ubrojio u taj bleiburški kompleks bio je čin mržnje; i to mržnje prema Hrvatskoj i Hrvatima. I ubijanje hrvatskih rodoljuba u Hercegovini: Široki Brijeg, Mostarski Gradac, Izbično, Mostar, Posušje, Ljubuški, Duvno - Tomislavgrad, Rakitno, Bišina, Zalik... bio je čin mržnje. I preoravanje vojničkoga groblja hrvatskih domobrana i ustaša na Mirogoju također je dio bleiburškog kompleksa i čin mržnje prema svemu što je hrvatsko. I činjenica da su osuđenici, nad kojima su izvršene smrtne kazne, bacani u anonimne grobove, tako da obitelji nikada nisu saznale gdje su im pokopani muževi, očevi ili braća, također je to isto: bleiburški kompleks mržnje. I to mržnje preko groba, što najbolje demantira svaki eventualni pokušaj pravnog alibija. Uostalom, protiv tog pravnog alibija govore i sami ti procesi, vođeni tako da bi njihovu pravnu regularnost valjalo jednom zaista podvrgnuti znanstvenoj raščlambi i prosudbi. Ima o tome još uvijek i dokumenata i svjedoka. A ima i "pravnika", koji su takve procese vodili. Taj svijet morao bi to uvidjeti barem danas, kada su napokon, za svakoga tko nije slijep kraj zdravih očiju, pale na ovom prostoru i posljednje "antifašističke" maske, kad velikosrpski neofašizam Slobodana Miloševića oživljuje iz pepela velikosrpskog jugokomunizma. Nisu zaista nikakvi antifašisti oni koji ne vide, kako su današnji nosioci velikosrpskog fašizma zamijenili partizanske kape i crvene petokrake zvijezde srpskim šajkačama i četničkim kokardama, nastavljajući svoj već spomenuti stoljetni zavjet ondje, gdje su nekada na trenutak zastali, da bi se pritajili.

I tako se "operacija Bleiburg" nastavlja i danas. Ekstremni Srbi, piše The New Times u svibnju 1999., su nasljedivši mržnju prema drugim narodima imaju daleko korijenje. Njezino duboko korijenje je ukopano u srpsku političku kulturu. Ta mržnja je započela Prvi svjetski rat. Pojačana mržnja u novim glavama predvođena četničkim voždima trasirala je Drugi svjetski rat uništavanjem Nezavisne Države Hrvatske i planiranjem potpunog istrijebljenja hrvatskog naroda. Uspjelo im je uz pomoć hrvatskih komunista na čelu s Josipom Brozom Titom uništiti Nezavisnu Državu Hrvatsku, te izvršiti genocid nad hrvatskim narodom počevši od Bleiburga 15. svibnja 1945. I nastavljajući na Križnim putevima slijedećih dvadesetak godina. Potencirana mržnja ekstremista srpskog naroda započela je agresiju na Sloveniju, nastavila agresijom nad Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom i nad Albancima na Kosovu. Potrebno je konačno da se Srbi izliječe od nacionalističkog fantaziranja. Oni to moraju učiniti sami na sebi. To će učiniti tek kada uvide da su ih navedene fantazije odvele u veoma mračan i usamljen kut. Ako se ovaj rat uskoro završi diplomatskim putem Srbi će se, nakon obnove svih porušenih mostova, cestu i tvornica, možda početi pitati: je li to vrijedno toga? Je li bilo vrijedno baciti našu zemlju generacijama unazad kako bi mirovne snage na Kosovu nosile plave kacige UN-a umjesto zelenih kaciga NATO-a, tko nas je doveo do toga? Srbi će se uspjeti promijeniti tek onda kad oni sami zaključe da su ih njihove nacionalističke fantazije odvele u vrlo tamni i usamljen kut. Srbima nije potreban novi čelnik nego im je potrebna nova etika koja shvaća kako se živi u (kršćanskoj) Europi 21. stoljeća. NATO može

stvoriti uvjete u kojima je moguć početak takvih preinaka. [34]

U ovo vrijeme, kad brojni bivši partizani i komunisti kliču antifašizmu, ne smije se zaboraviti Bleiburg i Križni putovi jer su mnogi antifašisti počinili najveće zločine u povijesti. Obilježavanje bleiburške tragedije treba ostati u trajnoj obavezi hrvatskog naroda, jer onaj tko zaboravi Bleiburg, osuđen je na ponavljanje. Bleiburškim žrtvama bilo bi potrebno podići spomenik života, jer su oni pali za život hrvatskog naroda koji ih nikada ne smije zaboraviti. Najveće priznanje žrtvama Bleiburga i svim hrvatskim žrtvama koje su pale u borbi za Hrvatsku Državu, možemo i trebamo dati i sa oslobađanjem hrvatskog naroda od onih, koji su vladali Hrvatskom. Oslobodimo se ljudskih idola i skidajmo komunističke simbole s hrvatskih grobova i spomenika i na njihovo mjesto stavljajmo križ i hrvatski grb.[35]

10. P o r u k a

Riječ Bleiburg izaziva uzbudljivu misaona najveću tragediju hrvatskog naroda, kada su godine 1945. Jugoslavenski komunisti okrutno potukli nepobijeđenu hrvatsku vojsku - nakon svršena rata i nakon što je položila oružje pred zapadnim saveznicima u vjeri da će se i prema Hrvatima postupati prema ljudskim zakonima i međunarodnim ugovorima. Pao je tada cvijet hrvatske mladosti, najbolje snage hrvatskih boraca; pali su mnogi elitni intelektualci i na tisuće nevinog građanstva, žena i djece. - Začudo, ona je jezovita tragedija kroz dugi niz godina bila poznata samo rijetko preživjelim hrvatskim emigrantima iz onih kolona smrti, križnih putova i logora istrebljenja. U domovini onim starijim ostala je zauvijek zamračena, pa su mnoge od hrvatskih obitelji kroz desetljeća tragale za svojim dragima, ne napuštajući zadnju nadu. Ali, sve su nade ostale uzaludne, jer oni su okrutno potučeni, ležali po bezimenim jamama, tunelima, rudnicima, rovovima, po dnima rijeka i jezera. Za sve to glavna odgovornost pred poviješću pada na onoga koji je kroz sve vrijeme rata i poraća, navodno do 4. svibnja 1980., stajao na čelu svega, u čije se ime sve to provodilo - na Tita. Svi argumenti koji bi se mogli iznijeti protiv takve teze, samo su vanjske manifestacije i podliježu biti maksime starih latinaca: *Contra factum non datur argumentum* (protiv činjenica ne vrijede dokazi). To ubijanje, zaključuje Zvonimir Kulundžić, razoružanih hrvatskih vojnika s civilima, ženama i djecom brutalno pobijeni, mimo svih konvencija, sporazuma i zakona rata kao i civilizacije je zločin koji bi bio potpuno dostatan da Tito i njegovi doglavnici i suradnici budu osuđeni na smrt, kao ratni zločinci.

Komunisti i fašisti, prevarili su i izdali su hrvatski narod, sa lažnom propagandom antifašizma i antikomunizma, krijući svoj komunizam pod antifašizmom ili svoj fašizam pod antikomunizmom, a njihovi ostaci, koji se još i danas kriju pod maskom antifašizma ili antikomunizma, upravo se danas zajednički udružuju, da bi srušili hrvatsku državu, uz zluradi osmijeh i podršku iz inozemstva onih, koji nastupaju pod imenom 'kozmpolitskih liberala' a koji svi zajedno samo spašavaju Srbiju - koje ipak neće moći spasiti, u njenom genocidnom zločinu, nad hrvatskim narodom. Borbu hrvatskog naroda u Herceg-Bosni za goli opstanak, upotrebljava se za lažno zabrinuto rodoljublje, radi rušenja hrvatske države, što provode ostaci udruženog fašizma i komunizma uz blagoslov liberala.[36]

Bleiburško polje je pojam jednoga velikog zločina izvršenog nad hrvatskim narodom, a mjesto zločina je nešto dalje - Slovenija i skoro čitava Jugoslavija. Hrvatski Križni put 1945. godine, ili jednostavno kako se u narodu kaže Križni put, jedan je od najpresudnijih povijesnih trenutaka hrvatskog naroda, a najtežim posljedicama - masakrom više najvitalnijih generacija hrvatskog naroda s najpotresnijim sudbinama pojedinaca, čitavih obitelji pa čak i mjesta. Neporaženi i razoružani Hrvati krenuli su iz Bleiburga na križne putove, u smrt, bez suđenja i ikakvih dokaza protiv njih. To hrvatsko nacionalno stradanje nemoguće je iskazati brojkama, svakako se radi o 150.000-200.000 na razne načine ubijenih pripadnika hrvatskog naroda. Komunisti su govorili bleiburške žrtve bile su nužne da bi Jugoslavija postojala, no to nije točno, bleiburške žrtve su zauvijek zapečatile sudbinu bivše države. Masakriranje je dio paklenski smišljenoga plana o uništenju hrvatskog naroda koji se nastavio i nakon 1945. i 1948. i 1965. Sve do 1990. godine. Svi mučenici koji su pali u Bleiburgu i na Križnim putovima su velika naša žrtva i hrvatski su zalag, podloga velikom događaju stvaranju hrvatske države. Postoji u Katoličkoj crkvi sintagma da je

mučeništvo sjeme kršćana i to u našem slučaju doista jest. Žrtve koje su pale doista su pale na plodno, hrvatsko tlo, u hrvatsku plodnu domoljubnu zemlju.

Stoga svaki pravi Hrvat u svakome naraštaju, ako već nije, mora sebe poimati tako kao da je on bio ondje - kod onih naraštaja, na onim mjestima, za onih događaja koji leže daleko od njega, unatrag, u povijesti... Sjećanje skraćuje razmake.

Četrnaest stoljeća prošlo je od doseljenja hrvatskog naroda na ove prostore - to je najmanje 40-tak naraštaja. Četrdesetak naraštaja prošlo je od povijesnih početaka moga naroda, a u mojim očima čine mi se oni samo poput nekoliko dana. Četrdesetak naraštaja prošlo je otkako su pet braće i dvije sestre ušle i razmilili se u od Boga priređeni vrt koji je dobio znamenito ime Lijepa naša. Četrdesetak naraštaja prošlo je otkako su prvi Hrvati primili krštenje i počeli usvajati Kristovo evanđelje ljubavi, mirotvornosti, slobode, velidodušnosti i sebedarja.

Tridesetak naraštaja prošlo je od prvih zapisa u pismohranama u kamenu, sačuvanih u njedrima majke zemlje. Oni su nam ostavili dokaze svoje vjerske, nacionalne i kulturne pripadnosti u Humačkoj ploči i tisućama stećaka.

Dvadesetak naraštaja prošlo je otkako su franjevci ovdje počeli širiti civilizaciju kulture i ljubavi. I u svakom vremenskom periodu bili su slađi zalogaji da bi ta kultura i civilizacija opstala, rasla i pomlađivala se.

Desetak pokoljenja prošlo je kroz turske zulume da bi nad razorenim crkvama i samostanima gradilo nove, da bi nad zgarištima knjižnica i pismohrana njegovali narodnu memoriju.

Pet pokoljenja je prebacilo preko svojih leđa Austro-Ugarsku i srpsko-četničku politiku nacionalnog i vjerskog terorizma.

Bijah ubijen u Stjepanu Tomaševiću i prognan s kraljicom Katarinom. Bijah u Počitelju, Ljubuškom i Blagaju. Bijah na Krbavskom polju i pod Siskom. Bijah uznik sa Zrinskim i Frankapanima zbog ideje o slobodi. Borih se sa subraćom pod Bečom, ali i u Hrvatskom Primorju i Dalmaciji. Branih Vrgorac, Sinj i Imotski da oslobodim hrvatski teritorij. Pjevah pjesmu osloboditeljima koji su 1878. proklamirali slobodu kršćanskom puku u Herceg-Bosni. Bijah s fra Didakom Buntićem kad smo navijestili rat nepismenosti i spasavali sirotinju.

Bijah s fra Andrijom Kačićem Miošićem i s fra Petrom Bakulom, i s fra Franjom Milićevićem i fra Radoslavom Glavašem i dr. fra Dominikom Mandićem kada smo prikupljali, prepisivali, presvlačili povijesnu i narodnu memoriju katoličke i hrvatske kulture i civilizacije u Hercegovini.

Bijah s provincijalima fra Lukom Begićem, fra Davidom Nevistićem, fra Krešimirom Pandžićem, fra Leonom Petrovićem, fra Rufinom Šilićem dok prikupljamo podatke o stradanjima katoličkog pučanstva, franjevačke zajednice i cijele Hercegovine.

>Bijah sa Stjepanom Radićem u Skupštini u Beogradu. Platih žitovom i tog puta! Bijah i ja uznik na Bleiburgu. Sa svojim ocem, stričevima i ostalim Hrvatima išao sam Križnim putevima. I ja sam odveden u zatvor i zatočeništva s dr. fra Mladenom Barbarićem, fra Mijom Čujićem, fra Smiljanom Zvonarom, fra Ferdom Vlašićem, fra Jozom Zovkom, s fra Jozom Križićem - od Čelovine, preko Zenice, Foče, Gradiške, Mitrovice, do Zalika i Bišine.

Ni ja nisam na babilonskim obalama zaboravio svoje Domovine ni svoje Hercegovine, ni Međugorja, ni Mostara, ni spaljene Franjevačke crkve u njemu, a kad je Gospodin vraćao hrvatske sužnjeve bilo mi je kao da snivam kad smo stigli do hercegovačkih paljevina i ruševina. I ja sam se borio protiv partizana i bio prognan u Zenicu. I ja sam izgubio obitelj, ubijan u Čapljini već 11. travnja 1941. I po svim selima i naseljima po Hercegovini; spaljen sam u Nevesinju, Blagaju, Cimu, Ilićima, Gorancima, Mostarskom Gracu, Rakitnu, Seonici, Šujici...

Mi smo ili postanimo narod sjećanja, spomena i molitve. Mi smo narod riječi i nadanja. Nismo stvarali nikakva zemaljska kraljevstva, nikakve utvrde ni palače. Mi smo samo nadovezivali riječ na riječ. Mi smo slagali jedan na drugi sloj ideja, podizali smo kuće sjećanja, spomen-kuće te sanjali o

tornjevima čežnje - da se konačno ponovno sazda Crkva i obnovi Domovina, da se ponovno i u našem vremenu uspostavi i proširi na svu zemlju mir.

Zahvaljujući Božjoj milosti i svijesti hrvatskog naroda i rodoljuba, hrvatski holokaust nije završio kao finis Croatiae- nestanak Hrvatske.

Na koncu, priznajmo da hrvatskog naroda nije nestalo čudo je Božje.

Z a k l j u č a k

Nezavisnu Državu Hrvatsku stvorio je hrvatski narod. Ona je bila jednostranačka Država. Prva zadaća vlade bila je uspostava državnih ustanova i označivanje hrvatskih granica. Unutarnja politika, koju je vodio Poglavnik, bila je sudbonosna za opstanak države. Hrvatska vanjska politika vođena je u okviru njemačke i talijanske vanjske politike, te je i međunarodno priznanje Hrvatske ostalo u tim okvirima; rezervirano je bilo i držanje Svete Stolice. U četničkim pobunama talijanska vojska, iako službeno hrvatska saveznica, pomagala je četnike. Hrvatsko državno vodstvo nebrojeno je puta prosvjedovalo protiv neprijateljskih nastupa tobožnjih talijanskih saveznika. Istina, ti su prosvjedi više puta znali ostati mrtvo slovo, ali oni su uvijek bili jedno novo osvježenje u teškoj situaciji u kojoj se nalazila Hrvatska. Veliko je zlo bilo i u predaji dijela dalmatinskog područja Italiji. Konačno 10. rujna 1943. dr. Ante Pavelić proglasio je Rimske ugovore ništavnim i neobvezatnim za Nezavisnu Državu Hrvatsku. Uza sve nedostatke Država je ojačala narodnu i državnu svijest (barem kod ogromnog broja Hrvata) i dala je osjetiti jedan dotada nepoznat okus slobode. Hrvatski rodoljubi tek tada su osjetili da su potpuni ljudi i kako nam je neizmerno manjkalo kad nismo imali svoje države. Na književnom polju učinjeno je više nego za 20 jugoslavenskih godina. Hrvat je našao, ako je imao sposobnosti i htio raditi, desno i lijevo izvore odakle je mogao zahvatiti i tko će ga poduprijeti. Osjećaj ovo je moje i ja se nalazim u svojoj Državi svaki se je čas usprkos nekim zlima snažno nametao.

Osjećalo se da je srpstvo najveći problem za Hrvate i Hrvatsku. Oni su ispresijecali Hrvatsku, pa gotovo odijelili Bosnu od Hrvatske i Slavonije, Dalmaciju od Like i Hrvatsku od Slavonije. Srbi su kronološki ne samo dali prve udarce Hrvatima u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, nego se nije vidio kraj njihovoj zloći. Oni su gotovo suludo sami i uz pomoć Talijana po Hercegovini ubijali naše ljude i vojnike. U međusobnom klanju Hrvati su izvukli tanji kraj!

Nakon završetka Drugog svjetskog rata, za vrijeme pregovaranja o budućnosti hrvatskog naroda koji se našao u Bleiburgu ustaški pukovnik Crljen "ustade, naglo prekide razgovor i poče uzbuđeno da govori, obraćajući se engleskom komandantu, da mu povijest nikada neće oprostiti ako dozvoli da 300.000 Hrvata padne u ruke neprijatelju itd. Koji će ih uništiti" - zapisao je partizanski politkomesar Milan Basta. Nakon tih riječi engleski komandant je rekao Basti: "Gospodine komandante, moji tenkovi su vam na raspolaganju", te nadodaje, "bio sam iznenađen neočekivanim, oštro izraženim i jasnim stavom kojim se engleski saveznički general definitivno stavljao na našu stranu". Nakon tog izručenja Titovi partizani su stvorili holokaust, Bleiburg i Križne putove hrvatskog naroda. I na 54. obljetnicu tog holokausta mogu reći: ni Englezima ni partizanima na čelu s Josipom Brozom Titom hrvatski narod nikada neće zaboraviti što su uništili najvitalniji dio hrvatskog naroda. Tito je na svoj narod poslao ubijajuću smrt, daveći, gnjetući, koljući, rušeći - iznenada, neočekivano i bijesno - kao oluja, kao poplava. Holokaust, Bleiburška tragedija s križnim putovima je usudno mjesto krvoprolića nad Hrvatima. Radi se, kao što se zna, o zločinu s predumišljajem, pred očima ravnodušne "demokratske" Europe. Od krvi bleiburških mučenika nikad neće oprati ruke ni lice oni koji se hvastaju demokracijom, komunistički poslušnici, hladnokrvni zločinački izvršitelji, neće pocrveniti od srama (Vladimir Pavlović).

Istina je da su oni koji su došli kao pobjednici ubili više nego ustaše i četnici zajedno za svo vrijeme rata. I danas se oplakuju oni koji su stradavali u Jasenovcu do 1945. godine, a oni koji su stradavali od 15. svibnja 1945. do negdje 1948. i proljeća 1949., to se uglavnom io danas prešućuje, a onaj koji je bio šef svih poslijeratnih logora još danas nesmetano vedro i veslo trčkara po gradu, a nikome od ovih na vlasti ne pada na pamet da mu sudi jer su ista svojta, a vrana vrani oči ne kopa.

U prvoj polovini 20. stoljeća bio je rat dva zla, dva totalitarizma, ali se jedan od mnjih dva puta uvijek više osuđivao. Komunisti je, računajući, ubio oko 100 milijuna, a fašizam oko 25, ali na taj argument neki govore da brojke nisu važne. Fašizam jest strašan, ali je komunisti četiri puta više ubio, i ima još uvijek svoje pristaše koji i danas vjeruju kako im je onda bilo bolje. Nekima je i bilo bolje, ali većini nije. Komunisti za se nisu govorili da su ubijali. Oni su likvidirali. Nije šija nego vrat.

Nijedan povijesni događaj dvadesetog stoljeća nije u svijesti hrvatskog čovjeka i naroda ostavio dubljeg traga kao što su događaji koji su u hrvatskom narodu poznati pod pojmom Bleiburškog holokausta i Križnog puta. Tom pokolju prethodile su četiri godine rata na tlu hrvatske u kome je hrvatski narod, posebno bio izložen raznovrsnim stradanjima.

Neka se ne zaboravi da je Bleiburg najveći poslijeratni zločin na svijetu u kojemu je bez suđenja, zločinački pobijeno oko 200.000 Hrvata svih uzrasta, tj. žena, djece, starica i staraca s hrvatskom razoružanom i zarobljenom vojskom.

Neka se ne zaboravi nadalje, Bleiburg se dogodio zbog kontinuiteta sila pobjednica. Za zločin su najviše krivi srpsko-četničko-komunističko-partizanski odredi, te engleske vojne postrojbe koje su izručile oko pola milijuna Hrvata u klanicu.

Svjesni smo da krivci imaju svoje ime i prezime. I to krivci rata i poraća, nažalost ima ih po svim našim naseljima. Živi još imaju vremena da se pokaju i traže oprost.

Hrvatski mučenici su bili da mi budemo. Oni su umirali da mi živimo. Oni su umrli pa žive. Njihova povijest je povijest hrvatskog naroda i Crkve u cijelom hrvatskom narodu. Naše molitve, sjećanje, slavljenje misa zadušnica, paljenje svijeća i obilazak bleiburškog polja, te zajedničkih grobova i jama njihovih stradanja zadržavaju njihov spomen i obasjavaju staze naše budućnosti.

Hrvatski holokaust, Bleiburg i Križni put hrvatskog naroda na kome se našlo oko pola milijuna Hrvata, poručuje:

1. nikada se ne smije zaboraviti kao su partizani prožeti velikosrpskom mržnjom htjeli zatrti hrvatsko ime;
2. Hrvatska mora stvoriti jake oružane snage jer Srbi neće odustati od agresije na Hrvatsku;
3. sa Srbima se ne smije ulaziti za dugo ni u kakve odnose.

Poznato je da je nekolicina preživjelih Hrvata s križnog puta svjedočila o svojim stradanjima i ostavila pismene tekstove, ali, ako ikako mogu, moraju svi živi svjedoci ondašnjeg stradanja hrvatskog naroda ostaviti pismena svjedočanstva. Uz pismene tekstove bilo bi potrebno prikupiti i likovne priloge. Na nivou župa, dekanata općina, Hercegovine i svih hrvatskih pokrajina treba napisati i objelodaniti odgovarajući Žrtvoslov.

Posljednjih godina o Bleiburgu se govori slobodno, slušamo, bilježimo i sabiremo svjedočenja kako bismo sastavili mozaik, ispričali cijelu istinu. S dubokim bolom, poštovanjem i divljenjem sjećamo se tisuća onih koji su proživjeli pakao Bleiburga i svoj križni put i koji su sačuvali sjećanje i izdržali do danas makar i šuteći, i suznih očiju bilježimo njihova sjećanja svjesni da je to tek dio krvavog mozaika s kraja Drugog svjetskog rata i u Hercegovini. Stoga ono što komemorira hrvatski narod u Herceg-Bosni i Republici Hrvatskoj svibnja 1999. Nije pijetet ni jednoj velikoj ideologiji ili režimu, nego onim malim ljudima iz hrvatskih sela i gradova, onim nevinim hrvatskim mučenicima koji su položili živote samo zato što su služili ideji hrvatske države i bili katolici!

Kada danas, nakon 57 godine, stojimo pred simboličnim grobom u Bleiburgu ili smo zadubljeni u molitve po crkvama na zadušnicama za Bleiburške žrtve, mi ne želimo ništa drugo, nego da se ti naši mrtvi smire u dostojnim grobovima, a da potomci ubijenih i ubojica nastave obranu i izgradnju iste domovine. Ovo izmirenje između sinova i unuka ustaša, domobrana i partizana, naši mladi junaci u zajedničkoj borbi svakodnevno tumače i potvrđuju, a u ovom sve hrvatskom izmirenju leži zajednička sretnija budućnost hrvatskog naroda i njihove Domovine.

U ime postignutog saznanja o Bleiburgu i Križnim putovima treba se boriti za rasvjetljavanje istine

o najvećoj tragediji hrvatskog naroda u povijesti. Zato ona, podržavam poticaj nekolicine, ne smije biti središtem pozornosti samo u svibnju, kada se dostojno obilježava njezina obljetnica!

Neka se ne zaboravi da je Bleiburg najveći zločin izvršen nad hrvatskim narodom u njegovoj dosadašnjoj povijesti u kome je pobijeno oko 250.000 Hrvata svih uzrasta, to jest djece, mladića i djevojaka, žena i muškaraca, starica i staraca s razoružanom hrvatskom vojskom. Neka se ne zaboravi da su za taj zločin najviše krivi srpskokomunističko-partizanski odredi predvođeni Titom, te engleske vojne postrojbe koje su, usprkos znanju da vraćaju zarobljenike u klaonicu to svjesno učinile! Jer, i Bog je u Bleiburgu i na križnom putu hrvatskog naroda proplakao!

Evo, bleiburški holokaust i križni put je završio, ali zar nije još nešto bilo poslije Kalvarije! Još nešto u što nisu vjerovali ni Isusovi učenici - Uskrsnuće - kad je Bog datum Isusove smrti pretvorio u rođendan vječnog života. Da, Uskrs, kojega su Hrvatima čekali pedeset godina. Moramo njegovati svoju hrvatsku svijest i slobodom, baš kao što su to radili naši pređi stoljećima.

Mostar, 9. svibnja 2002.

-
1. Usp. Anđelko Mijatović, Predgovor. Zbornik: Bleiburg 1945. - 1995. Međunarodni znanstveni skup 12.-13- V. 1995. Zagreb 1995., str. 5-6.
  2. Dnevnik Galezza Ciana od 22. VIII. 1937. do 8. II. 1943. objavljen u tri sveska. Podatak je pod datumom - 19. III. 1939.
  3. D.Kamber, Slom NDH. Zagreb 1995., str. 5.
  4. Mato Njavro, Stradanja 1941.-1945. Zagreb 1998., str. 10-12 opisuje stradanja već 10., 11. i 12. travnja u selima oko Čapljine, Gabele i Strugama. Vilim Primorac, Put do slobode...Čitluk, 1998., str... i ANDRIJA NIKIĆ, Stradanja Hrvata u Hercegovini po franjevačkim izvješćima 1942.-1944. Mostar, 1998., str. 29-50.
  5. M. Njavro, Stradanja..., str. 11-12 navodi stradale tih dana po selima. Zdravko dizdar, Četnički zločini genocida nad Hrvatima i muslimanima u Bosni i Hercegovini i Hrvatima u Hrvatskoj tijekom Drugog svjetskog rata (1941.-1945.). Zbornik: Bleiburg 1945. - 1995. Međunarodni znanstveni skup 12.-13- V. 1995. Zagreb 1995., str. 24-34.
  6. A. NIKIĆ, Stradanja..., str. 70.
  7. Zdravko dizdar, Četnički zločini genocida nad Hrvatima i muslimanima u Bosni i Hercegovini i Hrvatima u Hrvatskoj tijekom Drugog svjetskog rata (1941.-1945.). Zbornik: Bleiburg 1945. - 1995. Međunarodni znanstveni skup 12.-13- V. 1995. Zagreb 1995., str. 24-34.
  8. Milan Basta, Agonija i slom NDH. Beograd 1971., str.300.
  9. Željko Garmaz, Obilježena 54. Obljetnica stradanja bleiburških žrtava. Vjesnik, 17. svibnja 1999., str. 1-2
  10. Milan Basta, Agonija..., str. 311.
  11. Usp. Željko Garmaz, Učinit ću pritisak da mi omoguće pristup dokumentima. Razgovor s povjesničarom i piscem Nikolaiem Tolstojem na temu bleiburške tragedije od koje su prošle 52 godine. Vjesnik, 11. svibnja 1997., str. 7.
  12. A. Nikić Stradanja..., 105-107).
  13. Mate Šimunidić, Hrvatski smrtni put, Matica hrvatska, Split, 2001. Prema prikazu knjige: Hravtsko slovo, 1. ožujka 2002., br. 358., str. 24.
  14. J. Ivičević, Tito je dao nalog za Bleiburg. Glasilo za Hrvate širom svijeta. GLASNIK Hrvatske Seljačke stranke, 70/1999., br. 45., str 8..
  15. Nikolay Tolstoy, Blajburški pokolj. Zbornik: Bleiburg 1945. - 1995. Međunarodni znanstveni skup 12.-13- V. 1995. Zagreb 1995., str. 53-63.
  16. Željko Krušelj, Izvršio sam zapovijed: odveo sam 900 Hrvata u smrt. Večernji list, 27.II. 1998., str. 4-5. 17. Željko Garmaz, Obilježena 54. Obljetnica stradanja bleiburških žrtava. Vjesnik, 17. svibnja 1999., str. 1-2 .
  18. Ivan Aralica, Četverored. Zagreb 1997., str. 207-208. i Deset krvavih godina 1937.-1947. Slobodna dalmacija, 17. studenog 1994., str. 9.

19. Anđelko Mijatović, Kolone i marševi smrti u hrvatskomu križnom putu g. 1945. Zbornik: Bleiburg 1945. - 1995. Međunarodni znanstveni skup 12.-13- V. 1995. Zagreb 1995., str. 48-52.
20. Isto mjesto.
21. Usp. Vladislav Musa, Titovi zločini ne smiju zaboraviti, Hrvatsko slovo, br. 367., od 3. svibnja 2002., str.30.
22. Željko Garmaz, Obilježena 54. Obljetnica stradanja bleiburških žrtava. Vjesnik, 17. svibnja 1999., str. 1-2
23. Don Ante Baković, Hrvatski svećenici - žrtve Bleiburga. Zbornik: Bleiburg 1945. - 1995. Međunarodni znanstveni skup 12.-13- V. 1995. Zagreb 1995., str. 95-98.
24. Usp. Trpimir Macan, Nezavisna Država Hrvatska. Pristup idvojbe. Tko je tko u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Zagreb 1996., str. VII-IX., i Andrija Nikić, Stradanja..., str. 29-50).
25. Jozo Ivičević, "Puč Vokić-Lorković i politika ratne HSS", Vjesnik, 3.5.1995.
26. Kazimir Katalinić, Rađanje države, str. 79, i Bilten HDS-a, dr. Ante Cilige, br. 34-36, str. 84.
27. Bogdan Krizman, U bjekstvu, str. 62.
28. Bogdan Krizman, Ustaše i treći Reich. Zagreb, sv. II., str. 309.
29. Vjekoslav Vranić, Branili smo državu, sv. II. str. 447-448.
30. Kazimir Katalinić, Konac NDH, povlačenje, bleiburški pregovori, predaja. Zbornik: Bleiburg 1945. - 1995. Međunarodni znanstveni skup 12.-13- V. 1995. Zagreb 1995., str. 41-43.
31. NIN, Beograd, 20.XII., 1990., str. 61
32. Ivan Jelačić, O Bleiburgu, Od Bleiburga do naših dana. Zbornik radova o Bleiburegu i Križnom putu s drugog međunarodnog znanstvenog simpozija u Zagrebu 14. i 15. Svibnja 1994. Urednik Dr. Jozo Marević. Zagreb 1994., str. 119-121.
33. Da li je spomenik uvreda žrtvama Bleiburga? Naša Nada, 78/1999., br/7., str.1-2. Ista revija je u više nastavaka objavljivala seriju članaka iz knjige Bone Preece i Nikolaya Tolstoja, i prijevodima na engleski jezik upozoravala svjetsku javnost o stradanju nedužnog hrvatskog naroda 1945. i poratnih godina.
34. Dnevni Odjeci, 12.svibnja 1999., str. 9-10.
35. Usp. Zvonimir kulundžić, Bleiburg kao tema za grandioznu književnu kompoziciju. Od Bleiburga..., str.147.
36. Usp. Zvonimir kulundžić, Isto ..., str.129-147.
37. Milan Basta, Agonija i slom Nezavisne Države Hrvatske. Beograd 1971., str. 309.
38. Usp. Vladimir Reinhofer, Prešućivani egzodus podunavskih Nijemaca, Fokus, br. 104., od 9. svibnja 2002., str. 17. Vladimir završava svoju analizu konstatacijom: "Kada su komunistički vođe umrli, narod ih je oplakivao. Umre Staljin, logoraši masovno u Sibiru plaču za njim. Umre Mao Tze Tung, narod masovno natapa zemlju suzama. Umre Tito, a narod ide ulicama kao ošamućen i plače. Kolektivno ludilo je ipak velika stvar. Narod je ipak sredstvo za manipulaciju."